

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

**DOHODKOVNA ELASTIČNOST TURISTIČNEGA
POVPRAŠEVANJA PO AVSTRIJI IZ IZBRANIH
EVROPSKIH DRŽAV ZA RAZDOBJE 1975-1998**

Ljubljana, november 2002

MARUŠA DOLENC

KAZALO

1. UVOD.....	1
2. ZNAČILNOSTI TURIZMA.....	2
3. TURISTIČNO POVPRASEVANJE	2
3.1. Značilnosti in dejavniki turističnega povpraševanja.....	3
3.1.1. Potreba po turistični rekreaciji	5
3.1.2. Razpoložljiva denarna sredstva za turistično potrošnjo.....	5
3.1.3. Prosti čas.....	6
3.1.4. Iracionalni dejavniki	7
3.1.5. Količina turistične ponudbe.....	7
3.1.6. Cena turističnih dobrin in storitev	8
3.2. Vpliv dohodka na turistično povpraševanje.....	8
3.3. Dohodkovna elastičnost turističnega povpraševanja	9
4. ANALIZA STOPNJE RASTI SPREMENLJIVK TURISTIČNEGA POVPRAŠEVANJA	11
4.1. Analiza stopnje rasti števila nočitev Nemcev v Avstriji ter stopnje rasti BDP Nemčije v obdobju 1975-1998.....	13
4.2. Analiza stopnje rasti števila nočitev Francozov v Avstriji ter stopnje rasti BDP Francije v obdobju 1975-1998.....	15
4.3. Analiza stopnje rasti števila nočitev Belgijcev v Avstriji ter stopnje rasti BDP Belgije v obdobju 1975-1998.....	17
4.4. Analiza stopnje rasti števila nočitev Angležev v Avstriji ter stopnje rasti BDP Anglije v obdobju 1975-1998.....	18
4.5. Analiza stopnje rasti števila nočitev Nizozemcev v Avstriji ter stopnje rasti BDP Nizozemske v obdobju 1975-1998	20
5. IZBOR SPREMENLJIVK ZA REGRESIJSKO ANALIZO.....	22
5.1. Turistično povpraševanje	22
5.2. Dohodek	22
5.3. Menjalni tečaj	22
5.4. Trend.....	23
5.5. Neodvisna časovna spremenljivka z odlogom.....	23
5.6. Slamnate spremenljivke	23
5.7. Ostali dejavniki	23
6. REGRESIJSKA ANALIZA TURISTIČNEGA POVPRASEVANJA PO AVSTRIJI	23
6.1. Zanesljivost posameznega regresijskega modela.....	24
6.1.1. T –test	24
6.1.2. F-test.....	25

6.1.3.	Multipli determinacijski koeficient	25
6.1.4.	Parcialni korelacijski koeficient	25
6.1.5.	Predznaki parametrov	25
6.1.6.	Multikolinearnost	26
6.1.7.	Avtokorelacija	26
6.2.	Obdelava in interpretacija podatkov	26
6.3.	Razlaga koeficientov	27
6.3.1.	Turistično povpraševanje Nemcev po Avstriji	27
6.3.2.	Turistično povpraševanje Francozov po Avstriji	28
6.3.3.	Turistično povpraševanje Belgijcev po Avstriji	29
6.3.4.	Turistično povpraševanje Angležev po Avstriji	30
6.3.5.	Turistično povpraševanje Nizozemcev po Avstriji.....	31
6.3.6.	Turistično povpraševanje iz petih izbranih držav po Avstriji	32
7.	SKLEP	35
8.	LITERATURA	36
9.	VIRI	37
PRILOGE		

1. UVOD

Turizem postaja dandanes ena izmed najpomembnejših storitvenih panog, v katero se vlaga vse več denarja. Od začetka devetnajstega stoletja, ko se je »uradno« začela doba modernega turizma (leta 1816 so prvi angleški turisti prišli na Ženevsko jezero) pa do današnjih dni, se je turizem bistveno spremenil. Na začetku so potovali predvsem bogati ljudje in plemstvo, zaradi česar se je pojavil izraz »aristokratski turizem«. Takrat je bil turizem razkošje, predvsem zaradi visokih dohodkov turistov. Treba pa je omeniti, da so ljudje takrat potovali tudi zaradi izobraževanja. Sčasoma se je turizem razvijal in postajal zanimiv tudi ostalim slojem ljudi. Dejavnika, ki sta najbolj spremenila strukturo in zahteve turistov, sta bila prosti čas ter dohodek (mezda), ki sta se pojavila v drugi polovici devetnajstega stoletja. Takrat so se v turistično povpraševanje vključili še uslužbenci ter delavci. Ti so imeli sicer nižjo kupno moč, kar je povzročilo spremembo zahtev v primerjavi z aristokratskimi turisti. Tudi kasneje so hiter razvoj, višji življenjski standard, urbanizacija, motorizacija, prosti čas in posledično povečan stres povzročili vse pogostejše težnje po turističnih aktivnostih.

Prav zaradi zgoraj navedenih dejstev ne moremo govoriti o turizmu samo kot o ekonomskem pojavu. Turizem ima tudi neekonomske vzroke, ki so posledica teh dejavnikov. S turizmom skušamo ulti neprimernemu okolju, v katerem se večinoma gibljemo. S tem, ko potrebujemo spremembo okolja, nastane nujnost gospodarske dejavnosti, ki to spremembo omogoča. Brez primerne ponudbe, povpraševanja, cene, turističnega trga ipd. teh potreb ne bi mogli zadovoljiti.

Namen diplomske naloge je analizirati vpliv dohodka na količino turističnega povpraševanja petih zahodnoevropskih držav (Nemčije, Velike Britanije, Nizozemske, Belgije, Francije) po Avstriji. Po dosedanjih empiričnih raziskavah naj bi bilo turistično povpraševanje dohodkovno elastično. V nalogi bom skušala to teorijo potrditi. Izkazalo pa se je, da dohodek ni edini dejavnik, ki vpliva na turistično povpraševanje. Zato so analizi dodani še drugi faktorji, ki bi tudi lahko imeli vpliv na turistično povpraševanje. To so devizni tečaj, neodvisna spremenljivka z odlogom (navade) ter trend.

Na začetku sem obrazložila značilnosti turizma, kaj so pogoji, da sploh lahko govorimo o turizmu. Nato sem opredelila ključne pojme, ki so pomembni za razumevanje posameznih dejstev v zvezi s turističnim povpraševanjem in dohodkovno elastičnostjo. V nadaljevanju sem izračunala stopnje rasti ter gibanje števila nočitev ter BDP-ja za posamezno državo in skušala ugotoviti, zakaj prihaja do takih gibanj.

Naslednje poglavje zajema spremenljivke, ki bi lahko vplivale na turistično povpraševanje izbranih držav po Avstriji ter ožji izbor spremenljivk, ki sem jih potem v analizi tudi preučila. Potem sledi obdelava podatkov v programu SPSS in njihova interpretacija ter ugotovitve ali so dobljeni rezultati potrdili začetno teorijo o dohodkovni elastičnosti turističnega povpraševanja.

2. ZNAČILNOSTI TURIZMA

Prva in najbolj opazna značilnost turizma je gibanje, ki je lahko dinamično (potovanja) ali statično (bivanje v nekem kraju). Poleg teh dveh značilnosti obstaja pogoj, da sploh lahko govorimo o turizmu. To je zapustitev kraja stalnega prebivališča, ki je nujen pogoj, ni pa zadosten, kajti ni vsaka zapustitev kraja stalnega prebivališča značilnost turizma.

Časovna omejenost je en pogoj – to pomeni, da mora biti zapustitev kraja le začasna. Sem štejemo tudi kratke enodnevne in poldnevne izlete, daljša bivanja v enem kraju ali daljša potovanja (Planina, 1997, str.16).

Drug pogoj je **motiv zapustitve kraja stalnega prebivališča**. Običajno je ta motiv rekreacija, ki pomeni vse, od raznih športnih aktivnosti, do sprostitve v znameniti galeriji. Pomembno je tudi, da ta motiv ni povezan z nobeno pridobitno dejavnostjo. Ta definicija se je razširila, saj tudi med službenim potovanjem (ki ga štejemo kot pridobitno dejavnost) lahko zaznamo turistične motive – na primer želja po ogledih turističnih znamenitosti.

Razlika pa se pojavi pri kritju stroškov. Običajen turist si krije vse stroške sam iz lastnih prihranjenih sredstev. On nastopi na turističnem trgu le kot potrošnik teh lastnih sredstev. Kdor pa potuje iz poslovnih razlogov, sicer troši določena svoja sredstva, vendar del krije tudi delodajalec. Poleg tega s svojim delom ustvarja neko dodano vrednost v tem kraju in za to dobi plačilo.

Naslednja značilnost turizma je njegova **tržna usmerjenost**. To se kaže v njegovi vključenosti v svetovno gospodarstvo, kjer vladajo tržne zakonitosti, ki se jih tudi turizem drži, čeprav se pojavljajo določene posebnosti. Delež tujih turistov v celotnem turističnem prometu je bil do sedaj sicer majhen (v letih 1980-1987 je bil ocenjen na manj kot 10%), vendar je bil ta delež v turistično razvitih državah precej višji – na primer v Avstriji je znašal 75,5% (Planina, 1997, str.75).

Kot **turistični promet** lahko štejemo potrošnjo turistov, to je celotna potrošnja za vse dobrine in storitve v tujini. Druga možnost pa je število nočitev. Dejstvo je, da je vloga tujskega turizma večja pri deležu potrošnje turistov, kot pri številu nočitev.

Ker je turizem tržno usmerjen, se na tem trgu oblikujeta ponudba in povpraševanje blaga in storitev v določenih količinah in po določenih cenah. Za turistično gospodarstvo veljajo posebnosti, ki jih na drugih trgih ne najdemo in na to moramo biti pozorni. V nadaljevanju se bom posvetila predvsem turističnemu povpraševanju, saj turistična ponudba in turističen trg za namen diplomske naloge nista bistvenega pomena.

3. TURISTIČNO POVPRASEVANJE

Obstaja več definicij turističnega povpraševanja. Ena izmed njih je od avtorjev Hunzikerja in Krapfa, iz leta 1942: »Turistično povpraševanje označuje tista količina dobrin, ki jih turist želi potrošiti pri dani ravni cen in/ali danem stanju deviznih tečajev.« (Planina, 1997, str. 79).

Turistično povpraševanje v teh definicijah ni najbolj točno določeno, saj so nekateri pojmi nejasni, kar še dodatno zapleta njegovo kvantificiranje:

- turistične dobrine zajemajo blago, storitve (ki se proizvajajo v različnih gospodarskih in negospodarskih dejavnostih) ter naravne dobrine, ki se ne proizvajajo, ampak so že dane;
- za merjenje količine turističnih dobrin lahko uporabimo le količino finančnih sredstev, ki so jih turisti pripravljene porabiti za nakup teh dobrin. Gre za potencialno povpraševanje in to najbolj vpliva na ponudbo na trgu. Te količine dobrin in storitev ne moremo seštevati med seboj drugače kot vrednostno zaradi medsebojne različnosti. Zaradi teh razlogov količino turističnega povpraševanja težko kvantificiramo. Zato skušajo strokovnjaki vsaj približno določiti potencialno povpraševanje s pomočjo raznih anket, marketinških raziskav. Najraje pa se za potencialno povpraševanje vzame razpoložljivo količino denarnih sredstev;
- cene turističnih dobrin niso dane na ravni posameznika, ampak na agregatni ravni – to so cene vseh dobrin, ki jih turisti želijo oziroma jih trošijo. Nekatere turistične dobrine pa na trgu nimajo cene – naravnim in kulturnim dobrinam težko določimo, koliko so vredne, saj jih vsak posameznik različno ceni.

3.1. Značilnosti in dejavniki turističnega povpraševanja

Turistično povpraševanje je zelo občutljivo na različne vplive okolja. Poleg tega lahko govorimo o veliki heterogenosti, saj ne moremo trditi, da imamo vsi ljudje iste oziroma podobne želje, potrebe, motive, pripadamo različnim družbenim, ekonomskim, socialnim skupinam. Največ razlik se pojavi pri spremembah dohodka ali cen. Prav ta dva dejavnika sta pomembna za visoko dohodkovno elastičnost turističnega povpraševanja.

Čeprav turizem (v vseh svojih oblikah) in turistične potrebe postajajo vedno bolj nujne v današnjem času, ne moremo reči, da zadovoljujejo naše primarne potrebe. Turistične potrebe se pojavijo po tem, ko je bil dosežen tak življenjski standard, da so se najnujnejše življenjske potrebe že zadovoljile. Takrat pride do nastanka dveh faktorjev – presežka finančnih sredstev in prostega časa, ki sta dva izmed najpomembnejših faktorjev za turistično povpraševanje. Zato lahko turizem še vedno nadomestimo oziroma vsaj odložimo za določen čas.

Markovič (1972, str. 77-78) deli turistično povpraševanje na tri oblike, ki se med seboj ločijo po količini:

- **idealno povpraševanje:** to ni absolutno povpraševanje, ker vedno obstajajo ljudje, ki ne morejo zapustiti kraja bivanja (npr. težki bolniki) in tisti, ki nimajo nobene potrebe po zapustitvi stalnega bivališča. To povpraševanje je sestavljeno iz ljudi, ki imajo potrebo po zapustitvi stalnega bivališča. Idealno turistično povpraševanje raste, ker:
 - narašča število prebivalcev;
 - se večja število zaposlenih;
 - se povečujejo potrebe po zapustitvi stalnega bivališča.

Razvoj tega povpraševanja je precej počasen, saj delujejo ti dejavniki predvsem na dolgi rok;

- **potencialno povpraševanje:** vsi ljudje, ki imajo potrebo, nimajo pa možnosti zapustitve stalnega bivališča – finančne prepreke, premalo prostega časa, ipd.

To povpraševanje se povečuje, ker raste BDP pa tudi osebni prejemki na prebivalca. Ta razvoj je hitrejši, saj se ti dejavniki spreminjajo hitreje, kot tisti pri idealnem turističnem povpraševanju;

- **realno povpraševanje:** nekateri ljudje, ki imajo poleg potrebe tudi možnost, vendar ne postanejo turistični potrošniki in to zaradi različnih vzrokov:
 - nepredvidene spremembe dejavnikov turističnega povpraševanja,
 - iracionalni dejavniki,
 - premajhna ponudba.

To povpraševanje se tudi veča in to predvsem na račun zelo hitrega prilagajanja turistične ponudbe zelo zahtevnemu turističnemu povpraševanju.

Potencialno povpraševanje je tržna kategorija, na podlagi katere se oblikujejo količina ponudbe, kakovost in cena, saj se vse te kategorije oblikujejo na trgu. Turistično povpraševanje namreč označuje skupek dobrin in storitev, ki jih turist želi potrošiti, ne pa tistih, ki jih dejansko potroši. V tem smislu je realno povpraševanje preozko določeno, saj zajema le že realizirano povpraševanje.

Na turistično povpraševanje vpliva veliko različnih dejavnikov, ki se med seboj prepletajo in kažejo medsebojno odvisnost:

- lega turističnega kraja,
- infrastruktura,
- klimatske razmere,
- naravne, kulturne znamenitosti,
- kakovost turističnih storitev,
- razvitost gospodarstva,
- motivi za potovanja,
- dolžina prostega časa,
- višina finančnih sredstev,
- cena turističnih storitev.

Vsi ti dejavniki so med seboj povezani, vendar nimajo enakega pomena za turistično povpraševanje. Zato je treba najti tiste, ki imajo na turistično povpraševanje največji vpliv.

Cicvarič (1990, str. 28) na primer loči le dve vrsti dejavnikov:

- objektivne: industrija, prebivalstvo, urbanizacija, prosti čas, finančna sredstva;
- subjektivne: moda, posnemanje, navade, prestiž, vera.

Malo širša opredelitev glavnih dejavnikov turističnega povpraševanja je po Planini (1997, str. 82):

- potreba po turistični rekreaciji,
- denarna sredstva, ki so na voljo za turistično potrošnjo,
- prosti čas,
- iracionalni dejavniki,
- količina turistične ponudbe,
- cene turističnih dobrin in storitev.

Od vseh naštetih dejavnikov vplivajo neposredno na turistično povpraševanje potreba, dohodek, prosti čas ter iracionalni dejavniki, posredno pa količina in cena turističnih dobrin ter storitev.

Povezave med dejavniki so močne. Na primer, če je dohodek večji, bo več tudi (nenujnih) potreb za zadovoljitev oziroma obratno, če se pojavijo nove potrebe, se bo pokazala težnja za višji dohodek. Večji dohodek bo lahko zahteval več prostega časa za optimalno porabo tega dohodka. Več prostega časa ima lahko za posledico nove potrebe, s katerimi ga zapolnimo.

Če vsi ti dejavniki delujejo v isto smer (pozitivno ali negativno) istočasno, se bo oblikovalo turistično povpraševanje. Zelo pomemben pa je tisti dejavnik, ki ga ni v izobilju oziroma je v primerjavi z ostalimi najslabše razvit – upokojevalci, na primer, imajo lahko veliko prostega časa, vendar hkrati nižji dohodek, ki bo pogojeval, kakšno turistično povpraševanje se bo oblikovalo.

3.1.1. Potreba po turistični rekreaciji

Rekreacijo lahko opredelimo kot skupek dejavnosti, ki jih človek počne, da bi se spočil, zabaval, doživel kaj zanimivega ter izpopolnil svoje znanje. To pomeni, da spremeni okolje, v katerem preživi večino svojega časa (spremeni družbo, kraj, obnašanje, navade). S tem se pojavijo tudi potrebe po določenih dobrinah, ki jih v vsakdanjem življenju po navadi ne dobi – tišini, gozdu, svežem zraku, občutku svobode, razpoložljivosti s časom ipd. Te potrebe so se večinoma pojavile šele z družbenim in ekonomskim razvojem, ko so se razmere za življenje začele slabšati. Zato lahko potrebe po turistični rekreaciji štejemo med ekonomske kategorije turističnega povpraševanja.

Rekreacija je lahko aktivna ali pasivna. Aktivna rekreacija pomeni fizično sodelovanje človeka pri raznih dejavnostih. Sem lahko sodijo razne športne aktivnosti, ples, lov, potovanja. Pasivna rekreacija pa zajema branje knjig, obiske gledališč, muzejev, kina in podobno.

Turistične potrebe so za vsakega posameznika različne, za vse pa velja, da to niso primarne potrebe in se jih lahko na kratek rok odloži ali nadomesti. Nadomestimo jih z drugimi, nujnejšimi potrebami – potreba po hrani, obleki, stanovanju. Lahko povprašujemo po takih vrstah rekreacije, ki ne zahtevajo toliko prostega časa ali dohodka.

Večjo stopnjo nujnosti dosežejo turistične potrebe na daljši rok oziroma pri posameznih vrstah turizma. Rečemo lahko, da se bodo potrebe po turistični rekreaciji vsaj še nekaj časa večale, sploh glede na rastoče število prebivalstva, vse večjo stopnjo urbanizacije, spremenjen življenjski stil. Zaradi istih razlogov bo tudi stopnja nujnosti turistične rekreacije večja. Pojavile se bodo nove oblike turizma, ki bodo omogočale zadovoljitev teh potreb.

3.1.2. Razpoložljiva denarna sredstva za turistično potrošnjo

Eden izmed najpomembnejših dejavnikov, ki vpliva na turistično povpraševanje, je dohodek. Velja, da se turistično povpraševanje spreminja hitreje kot dohodek, kar pomeni, da je turistično povpraševanje elastično glede na dohodek. Na turistično povpraševanje najbolj vpliva tisti del dohodka, ki nam ostane po zadovoljitvi primarnih potreb. Ta del dohodka se lahko porabi sproti, lahko pa ga prihranimo.

Turistična potrošnja se financira iz več virov: iz sredstev podjetij, različnih organizacij, proračuna oziroma iz osebnih dohodkov. Po zadovoljitvi najnujnejših potreb nam ostane del osebnega dohodka, ki ga imamo za prosto potrošnjo. S tem lahko financiramo le kratkotrajne oblike turizma. Drugega dela osebnega dohodka ne porabimo sproti, ampak ga oblikujemo v prihranek. S tem financiramo dolgotrajnejše oblike turizma. V času potovanja se osebna potrošnja zmanjša. Ta del potrošnje lahko tudi uporabimo kot vir financiranja med potovanji (primer takega financiranja so izdatki za hrano). Zadnji del so sredstva podjetij in proračuna.

3.1.3. Prosti čas

Dejstvo je, da se brez prostega časa naše turistične potrebe ne bi mogle uresničiti. Prostega časa tudi ne bi bilo, če ne bi bilo na prvem mestu dela. Uspešnost na delovnem mestu je določala višino dohodka in količino prostega časa. Vpliv posameznih vrst prostega časa pa je različen:

- **prosti čas med delom:** ne vpliva na turistično povpraševanje, ker tu ne nastopi možnost zapustitve stalnega bivališča;
- **dnevni prosti čas:** daje manjše možnosti zapustitve kraja bivališča za nekaj ur. Tu od raznih oblik turizma pridejo v poštev poldnevni izleti in podobno;
- **tedenski prosti čas:** običajno to zajema vikend. Ta oblika je že precej pomembna za turistično povpraševanje, saj omogoča vse vrste kratkotrajnega turizma;
- **letni prosti čas:** pojavlja se v dveh oblikah – kot letni dopust in kot šolske počitnice. Zaradi možnosti dolgotrajnejše zapustitve običajnega okolja, v katerem človek živi, je ta prosti čas najpomembnejši za turistično povpraševanje.

Prav tako je različna optimalna količina prostega časa za vsakega posameznika. Obstaja več možnosti (Planina, 1997, str. 136):

- krajšanje delovnega časa in podaljšanje prostega časa pri enakih dohodkih;
- višji dohodek zaradi večje in boljše produktivnosti ob enaki dolžini prostega in delovnega časa;
- višanje dohodka in skrajšanje delovnega časa za manjšo stopnjo, kot se je povečala produktivnost dela.

Bistveno pri optimizaciji količine prostega časa oziroma pri izbiri ene izmed treh možnosti je, da se poveča produktivnost dela, dohodek na prebivalca pa mora ostati enak.

Prosti čas in turistično povpraševanje sta v pozitivni medsebojni povezavi – ceteris paribus. Več je prostega časa, večje je povpraševanje po turistični potrošnji. Med ostalimi dejavniki ima tudi dohodek velik vpliv na prosti čas. V današnjem času se pojavlja večja produktivnost dela, ki omogoča večji izkoristek delovnega časa, zaradi tega se pojavi večji dohodek. Poleg tega pa se daljša prosti čas. Večkrat pa se pojavijo problemi, ko pride do neusklajenosti med prostim časom in razpoložljivim dohodkom. V primeru, da je prostega časa več kot dohodka, bo potrošnik le del prostega časa lahko porabil za turistično potrošnjo, ostali prosti čas pa bo porabil kako drugače. Lahko se bo usmeril v krajše oblike turizma – izletniški, vikend turizem. Druga možnost je, da je prostega časa manj, kot je

dohodka. Mišljeno je, da potrošnik ne more porabiti vsega dohodka namenjenega za turistično potrošnjo zaradi premajhne količine letnega dopusta. Tudi v tem primeru postaja vedno bolj pomemben izletniški turizem in turizem ob koncih tedna.

Vprašanje, ki se postavlja vsakemu posamezniku je ali imamo rajši krajši delovni čas in s tem več prostega časa ob enakem dohodku ali dajemo prednost višjim dohodkom ob daljšem delovnem času.

3.1.4. Iracionalni dejavniki

Sem štejemo predvsem tako imenovane subjektivne dejavnike – modo, snobizem, navade, mišljenja. To so dejavniki, katerih vpliva ni mogoče izmeriti z nekimi objektivnimi merili. Nekateri vplivajo na povečanje povpraševanja, drugi pa na usmerjanje turističnih tokov (Mazi, 1972, str. 65). Tu gre za težnje po sledenju nekim novim smernicam, ki jih uveljavijo določeni krogi ljudi – npr. svet umetnikov. Le-ti določajo kaj je moderno in kateri turistični kraji so trenutno najbolj vredni obiska. Te značilnosti so hitro spremenljive in težko merljive, saj jih ne moremo kvantificirati. Človek se namreč pogosto odloča nezavedno, na podlagi modnih trendov, trenutnih oglaševalskih in promocijskih akcij.

3.1.5. Količina turistične ponudbe

Ta dejavnik posredno vpliva (poleg cene) na turistično povpraševanje, to je na trgu. Turistična ponudba zajema celo vrsto dobrin. Koliko in katere potroši je odvisno od značilnosti teh dobrin. Določene dobrine turist uporablja tudi kot neturist (hrano, stanovanje), del pa samo kot turist (turistično potovanje). Nekaterih dobrin se v turistični potrošnji porabi več kot v neturistični – na primer različni prevozi.

Pojmovanje turističnih dobrin samo kot blago, storitve in naravne znamenitosti, kar je bilo v preteklosti pogosto, je precej ozko in ne zajame vseh razsežnosti turistične ponudbe. Zato je bila narejena širša opredelitev (Planina, 1997, str.156). Obstajata dve vrsti turistične ponudbe:

- **primarna ponudba**, ki zajema dobrine, ki jih človek ne more (več) proizvajati (naravne, kulturne dobrine: narava, zgodovinski objekti). Ločimo naravne in antropogene dobrine. Prve niso proizvod dela in človek jim ne more spreminjati kakovosti (podnebje, gore, morje...). Druge so proizvod človekovega dela, vendar v preteklosti in jih v današnjem času ne moremo proizvajati, vsaj ne z enako kakovostjo in zgodovinsko vrednostjo (zgodovinski, kulturni spomeniki);
- **sekundarne dobrine** proizvaja človek in lahko jih znova proizvede z isto kvaliteto. Vsebuje tri dele: infrastrukturo - turist po njej ne povprašuje, ampak jo uporablja posredno; objekte - tu gre za neposredno povpraševanje; blago in storitve - so rezultat proizvodnje v dejavnostih povezanih s turizmom. Te proizvode turist kupi in porabi.

Oba dela sta medsebojno povezana, saj brez enega ni drugega oziroma ni ekonomske izkoriščenosti. Sekundarna ponudba se lažje prilagaja turističnemu povpraševanju, v nasprotju s primarno, ki je toga. Lažje oziroma možno je spreminjati prenočitvene zmogljivosti in povečati ostalo ponudbo. Od količine

primarne ponudbe je odvisna količina turističnega povpraševanja. Vkolikor ni razloga oziroma želje po obisku posamezne turistične destinacije (primarna ponudba), potem tudi sama turistična infrastruktura ne more privabiti turističnega potrošnika. Sekundarna ponudba pri tem naredi primarno ponudbo le uporabno za turiste.

3.1.6. Cena turističnih dobrin in storitev

Cenovni vpliv na turistično povpraševanje je ponavadi obratnosorazmeren. To pomeni, da se ob povišanju cen in ostalih nespremenjenih pogojih količina turističnega povpraševanja zmanjša. Koeficient cenovne elastičnosti ima negativni predznak (Planina, Mihalič, 2002, str. 96).

Običajno turistično povpraševanje zmerno reagira na spremembo cen. To velja predvsem za počitniški turizem, ki je ponavadi vnaprej planiran in organiziran. Njegov cilj je počitek, sprostitev, širjenje znanja. Na kratek rok sicer ni nujen, vendar se z razvojem ta nujnost večja in na daljši rok je vedno bolj nujen. Koeficient dohodkovne elastičnosti je malo nad 1.

Obstajajo pa tudi primeri, ko turistično povpraševanje močno reagira na spremembo cen. To so predvsem kratkoročne oblike turizma, ki se pogosto pojavljajo in niso nujne (izletniški turizem in turizem ob koncu tedna). Cenovna elastičnost je tukaj visoka. Opozoriti pa je treba na eno izjemo, kjer je lahko taka kratkoročna oblika turizma tudi nujna. Pojavi se lahko pri počitniških hišicah, ki služijo kot sekundarno bivališče in predstavljajo možnost za beg iz urbanega, onesnaženega okolja, v čisto in mirno okolje.

V primeru zelo nujne ali življenjske potrebe se turistično povpraševanje zmanjša manj, kot se je spremenila cena – to so predvsem verski, zdraviliški in poslovni turizem. Govorimo o nizki cenovni elastičnosti turističnega povpraševanja. Takih oblik je v svetu malo, saj v turizmu težko govorimo o življenjsko nujnih potrebah.

3.2. Vpliv dohodka na turistično povpraševanje

Po dosedanjih kvantitativnih empiričnih analizah so razpoložljiva finančna sredstva najbolj pomemben dejavnik, ki vpliva na turistično povpraševanje (Planina, 1997, str. 110). Razpoložljiva denarna sredstva so tisti dohodek, ki nam ostane po zadovoljitvi najnujnejših potreb. Kot glavni vir financiranja štejejo sredstva vlad, podjetij in drugih institucij ter osebni prejemki in premoženje. Le-ta financirajo najbolj nujne oblike turizma oziroma tiste vrste, ki jih želi družba razvojno pospešiti. Ti so bili bolj značilni v preteklosti, danes pa je skoraj edina oblika takega financiranja regres, ki se črpa iz dohodkov podjetij.

Sredstva za turistično potrošnjo tako v glavnem izvirajo iz osebnih prejemkov. Del teh prejemkov imamo za sprotno potrošnjo. S temi ponavadi financiramo le kratkotrajnejše oblike turizma, kot je na primer izletni ali vikend turizem. Tu pride v poštev tudi višina osebnih prejemkov – če so nižji, so lahko tudi kratkotrajne oblike turizma drage in zahtevajo oblikovanje prihrankov.

Drugi del osebnega dohodka so privarčevana sredstva. S tem delom se financira daljše oblike turizma – šolske počitnice, potovanja. Ta del prejemkov je najpomembnejši vir financiranja turistične potrošnje. Tudi tu je pomembna višina osebnega dohodka – ljudje z višjim dohodkom potrebujejo manj časa, da prihranijo določeno količino sredstev, potrebno za turistično potrošnjo. Trend kaže, da se turistična potrošnja veča, zato tudi ob višjih dohodkih potrebujemo več prihrankov, s katerimi jo lahko pokrijemo.

Nekaj turistične potrošnje se financira še s tretjim delom osebnih prejemkov. To je tisti del, ki je običajno namenjen nujni potrošnji, pa ga v času, ko smo v začasnem bivališču, ne trošimo. Takšni so npr. izdatki za hrano.

Hunziker in Krapf sta bila prva, ki sta trdila, da dohodek določa turistično povpraševanje in da z večanjem dohodka turistično povpraševanje hitreje raste. To pomeni, da je elastičnost turističnega povpraševanja glede na dohodek visoka, kar je danes splošno veljavna trditev.

Elastičnost naj bi bila pri višjih ali nižjih dohodkih nizka, pri srednjih dohodkih pa višja. Ljudje z nižjimi dohodki bodo ob vsakem povečanju le-tega porabili za pokritje nujnejših potreb. Višji je dohodek, več ga ostaja za zadovoljitev neeksistencialnih potreb, med katere sodi tudi turizem. Pri zelo visokih dohodkih pa turizem že dobi obliko dobrine široke potrošnje, za katero so značilne nizke stopnje dohodkovne elastičnosti.

3.3. Dohodkovna elastičnost turističnega povpraševanja

Dohodkovna elastičnost nam pove, za koliko se spremeni turistično povpraševanje, če se dohodek spremeni za en odstotek. Če se turistično povpraševanje spremeni močneje kot dohodek, je koeficient elastičnosti večji od 1 in govorimo o elastičnem povpraševanju. Če pa je sprememba manjša, je povpraševanje neelastično.

Povpraševanje, ki ga jemljemo za izračun dohodkovne elastičnosti turističnega povpraševanja ni potencialno, temveč realno povpraševanje, saj ga lahko tudi merimo, in sicer na podlagi količine turistične potrošnje. Ker je to običajno neznana količina, jo nadomeščamo s številom nočitev, številom turistov ali številom vstopov v državo.

V turizmu prevladuje trditev, da je elastičnost turističnega povpraševanja glede na dohodek visoka. Do takih ugotovitev je prišel tudi Engel (že konec devetnajstega stoletja) v svojih zakonih.

Prvi Engelov zakon pravi, da se delež izdatkov za prehrano spreminja v obratni smeri od količine dohodka. Četrty zakon pa pravi, da se s povečanjem dohodka povečuje delež izdatkov za higieno, kulturo, zabavo, potovanja, šport (Planina, 1997, str. 125).

Pozorni pa moramo biti tudi na to, da so stopnje elastičnosti povpraševanja turistov iz različnih držav različne, da obstajajo razlike v stopnji elastičnosti glede na vire financiranja turistične potrošnje, glede na razne vrste turizma, glede na

zajemanje podatkov (npr. koeficienti dohodkovne elastičnosti izračunani na podlagi turistične potrošnje so bistveno višji od koeficienta elastičnosti izračunanega na podlagi števila nočitev – ljudje z nižjimi dohodki bodo najprej varčevali pri dnevni potrošnji v turističnem kraju, medtem ko se turistični promet skoraj nič ne spreminja). Prav tako stopnja elastičnosti ni stalna v času, ampak se spreminja na podlagi družbenoekonomskega razvoja, potreb in višine dohodka. Elastičnost povpraševanja po domačem turizmu naj bi bila na primer manjša kot v meddržavnem turizmu, kar je čisto razumljivo, saj potovanja v tujino zahtevajo večji prihranek. To pa povzroča višjo stopnjo elastičnosti.

Ravno glede dohodkovne elastičnosti turističnega povpraševanja empirične raziskave kažejo, da le-ta dolgoročno pada. To lahko po eni strani razlagamo z vedno višjim dohodkom na prebivalca, po drugi strani pa se večja nujnost potreb po turistični rekreaciji, ki jih ni mogoče vedno nadomeščati.

Kako so se z razvojem turizma spreminjale stopnje nujnosti potreb, ki jih neka dobrina zadovolji, nam lepo kaže Badouinova razvrstitev dobrin:

- **manjvredne dobrine:** koeficient elastičnosti je negativen ali zelo nizko pozitiven. Če se poveča dohodek ali zmanjšajo cene teh dobrin, se potrošnja zmanjša in se praviloma nadomesti z bolj kakovostnimi dobrinami (npr. ČB televizor);
- **dobrine široke potrošnje:** koeficient elastičnosti je pozitiven in zelo nizek (med 0,2 in 0,5). Ob povečanju dohodka ali zmanjšanju cen, se poraba teh dobrin poveča, vendar ne proporcionalno s spremembo dohodka oziroma cene;
- **komfortne dobrine:** koeficienti elastičnosti so visoki (večji od 1). Če se spremenita dohodek in cena, se povpraševanje spremeni nadproporcionalno. Sem štejemo trajne dobrine (npr. pohišstvo, oprema);
- **luksuzne dobrine:** koeficient dohodkovne elastičnosti je visoko nad ena, koeficient cenovne elastičnosti pa je manjši od 1. Povpraševanje se poveča mnogo bolj kot dohodek, če pa se zmanjša cena, se spremeni malo. Pri nakupu teh dobrin je torej pomemben element dohodek. Take dobrine so npr. dragulji, krzna in klavirji.

Ta razvrstitev dobrin nam omogoča pregled nad tem, kako so se razvijale faze turizma na strani turističnega povpraševanja (Planina, 1997, str. 131):

- **aristokratski turizem:** turizem je luksuzna dobrina in privilegij ljudi z visokimi dohodki. Turistična potrošnja je visoka. Ljudje z nižjimi dohodki niti ne pridejo v poštev kot turisti, saj komaj (če sploh) pokrijejo svoje primarne potrebe. Osebni ter narodni dohodek na prebivalca je nizek. Taka oblika je bila značilna za turizem v prvi polovici 19. stoletja, danes pa se pojavlja kvečjemu v kakšnih državah v razvoju;
- **množični turizem:** dohodek na prebivalca je že večji in pokriva vse eksistencialne potrebe. Vendar tisti del dohodka, ki ostane, ni zelo visok, zato govorimo o visoki elastičnosti turističnega povpraševanja glede na dohodek. Turizem se pojavlja kot komfortna dobrina, saj obstaja neka nujna potreba zanj. Danes večina turizma, ki obstaja v razvitih državah, sodi v to fazo;
- **turizem prihodnosti:** dohodek na prebivalca je precej visok. Večina prebivalstva povprašuje po turističnih dobrinah. Potrebe po njem so vedno večje. Turistična potrošnja narašča in turizem že dobiva značilnosti dobrin široke potrošnje. To ne pomeni, da vsi, ki povprašujejo po turističnih dobrinah,

sodijo v ta razred. To velja le za posamezne oblike turizma, medtem ko imajo druge vrste lahko še vedno obliko luksuzne dobrine.

4. ANALIZA STOPNJE RASTI SPREMENLJIVK TURISTIČNEGA POVPRÁŠEVANJA

Analiza spremenljivk turističnega povpraševanja po Avstriji zajema povpraševanje turistov iz petih izbranih držav – Nemčije, Nizozemske, Francije, Belgije in Velike Britanije. Te države zavzemajo največje deleže v celotnem številu nočitev v Avstriji. Poleg turističnega povpraševanja pa so prikazane še posamezne ekonomske spremembe v posamezni državi ter gibanje BDP za vsako državo.

Podatki o številu nočitev Nemčije so do leta 1990 izraženi le kot število nočitev Zvezne republike Nemčije. Po tem letu pa vsebujejo tudi število nočitev iz bivše Nemške demokratične republike. Obdobje, za katerega je bila narejena analiza, je za vse države enako in zajema obdobje med 1975 in 1998. Število nočitev zajema nočitve v vseh prenočitvenih obratih, kot so npr. hoteli, moteli, zasebne prenočitvene zmogljivosti, hostli, kampi ipd.

Bruto družbeni proizvod je rezultat gospodarske aktivnosti v določeni državi v obdobju enega leta. Dosedanje raziskave so kazale, da je BDP eden izmed, če ne celo najpomembnejši dejavnik, ki vpliva na količino turističnega povpraševanja. Vsi podatki o BDP so v stalnih cenah na prebivalca iz leta 1995.

S stopnjo rasti lahko nakažemo smer gibanja oziroma spremembe posamezne spremenljivke glede na preteklo leto. Formula, ki sem jo za ta izračun uporabila je:

$${}_1\bar{K}_N = \sqrt[N-1]{\frac{Z_N}{Z_1}}$$

$${}_1\bar{S}_N = 100 * {}_1\bar{K}_N - 100$$

${}_1\bar{K}_N$ - povprečni koeficient dinamičnosti števila nočitev oziroma BDP-ja

${}_1\bar{S}_N$ - povprečna stopnja rasti števila nočitev oziroma BDP-ja

Z_N - število nočitev oziroma BDP v letu N

Z_1 - število nočitev oziroma BDP v prvem proučevanem letu

N - število let

Koeficient dinamičnosti nočitev v Avstriji nam pove, za koliko odstotkov se je spremenilo število nočitev posamezne države v Avstriji glede na prejšnje leto.

Tabela 1: Povprečne letne stopnje rasti števila nočitev izbranih držav v Avstriji ter BDP-ja v stalnih cenah iz leta 1995, za posamezno državo v letih 1975-1998 (v odstotkih)

Država izvora	Povprečna letna stopnja rasti števila nočitev (%)	Povprečna letna stopnja rasti BDP (%)
Nemčija	-0,58	2,25
Francija	2,17	2,20
Belgija	1,07	2,13
Nizozemska	0,69	2,39
Velika Britanija	1,56	2,26

Vir: Tabela 9 iz priloge.

Povprečne letne stopnje rasti števila nočitev med posameznimi državami precej nihajo. Najvišja je bila povprečna stopnja rasti števila nočitev iz Francije v Avstrijo. Število teh nočitev se je v povprečju povečevalo za 2,17 odstotka letno. Blizu za njo je povprečna stopnja rasti števila nočitev iz Velike Britanije. Edina država z negativnim predznakom povprečne letne stopnje rasti števila nočitev v Avstriji je bila Nemčija. V celotnem proučevanem obdobju se je število nočitev Nemcev v Avstriji v povprečju letno zmanjšalo za 0,58 odstotka.

Povprečne letne stopnje rasti BDP so v vseh izbranih državah naraščajoče. Najvišja je na Nizozemskem, najnižja pa je v Belgiji. Na slikah je lepo vidno, da je BDP v vseh državah ter v celotnem obdobju enakomerno naraščal, brez večjih ekstremnih skokov oziroma padcev v stopnji rasti. Mogoče lahko samo omenim malo večji prirast BDP Nemčije v letu 1991, kar je posledica združitve obeh Nemčij.

Trend nam izraža notranjo smer razvoja določene spremenljivke. Rezultate sem prikazala z linearnim trendom, ki je oblike $T = a + bx$. Izračunana koeficienta a in b , t-test za parameter b , determinacijski koeficient, F-test sem prikazala v spodnji tabeli.

Tabela 2: Spremenljivke izračunanega linearnega trenda za število nočitev iz posameznih držav v obdobju 1975-1998

Država izvora	a	b	Determinacijski koeficient R^2	t-test	F-test
Nemčija	58.460.282,00	-101.996,70	0,03	-0,87	0,76
Francija	2.153.297,60	50.075,69	0,34	3,34*	11,14*
Belgija	2.502.862,90	15.444,71	0,12	1,76	3,10
Velika Britanija	3.205.395,30	63.290,55	0,16	2,01	4,05
Nizozemska	8.473.239,00	-14.824,31	0,01	-0,40	0,16

* parametri so statistično značilno različni od nič

Vir: Tabela 9 iz priloge.

Parameter a nima kakšne posebne statistične vrednosti, pove pa nam, v kateri točki premica trenda seka y os (to je število nočitev), oziroma kolikšna je vrednost trenda v izhodiščnem letu. Parameter b je smerni koeficient trenda in nam pove povprečni letni prirast števila nočitev. S t-testom izračunamo, ali je parameter b statistično značilno različen od nič. Z determinacijskim koeficientom ocenjujemo delež pojasnjene variance, ki izhaja iz povezave y in x.

Rezultati kažejo, da število nočitev v Avstriji v povprečju letno pada iz Nemčije in iz Nizozemske. Število nočitev v Avstriji iz ostalih držav narašča. Determinacijski koeficient je nizek za število nočitev iz vseh držav, razen iz Nemčije. Vendar t-testi kažejo, da je statistično značilno različen od nič le parameter b za število nočitev iz Francije. Zaradi tega dejstva ne moremo tolmačiti danih rezultatov za nobeno državo, razen za število nočitev v Avstriji iz Francije. Ena možnost je, da ni bil uporabljen najboljši model. Druga pa je, da obstaja le šibka povezava med gibanjem števila nočitev in časom.

Tudi za gibanje BDP sem izračunala linearni trend za vse proučevane države. Rezultati so podani v spodnji tabeli.

Tabela 3: Spremenljivke linearnega trenda za BDP, v stalnih cenah iz leta 1995, v milijardah nacionalnih valut, v obdobju 1975-1998

Država izvora	a	b	Determinacijski koeficient R ²	t-test	F-test
Nemčija	2.714,51	71,93	0,92	15,99*	255,77*
Francija	6.629,80	135,89	0,99	41,78*	1745,53*
Belgija	6.932,66	137,08	0,98	31,05*	964,34*
Velika Britanija	590,89	13,20	0,96	23,93*	572,73*
Nizozemska	537,33	12,02	0,96	23,25*	540,65*

* spremenljivke so statistično značilno različne od nič
Vir: Tabela 10.

Vidimo, da se BDP v vseh proučevanih državah v povprečju letno giblje v pozitivni smeri. Vsi determinacijski koeficienti so precej visoki, najnižji je za Nemčijo. Tudi vse vrednosti za t-test in F-test so statistično značilno različne od nič.

4.1. Analiza stopnje rasti števila nočitev Nemcev v Avstriji ter stopnje rasti BDP Nemčije v obdobju 1975-1998

Za večino evropskih držav so sedemdeseta leta pomenila padec ekonomske rasti in Nemčija ni bila nobena izjema. Vendar je imela vsaka država svoje posebnosti.

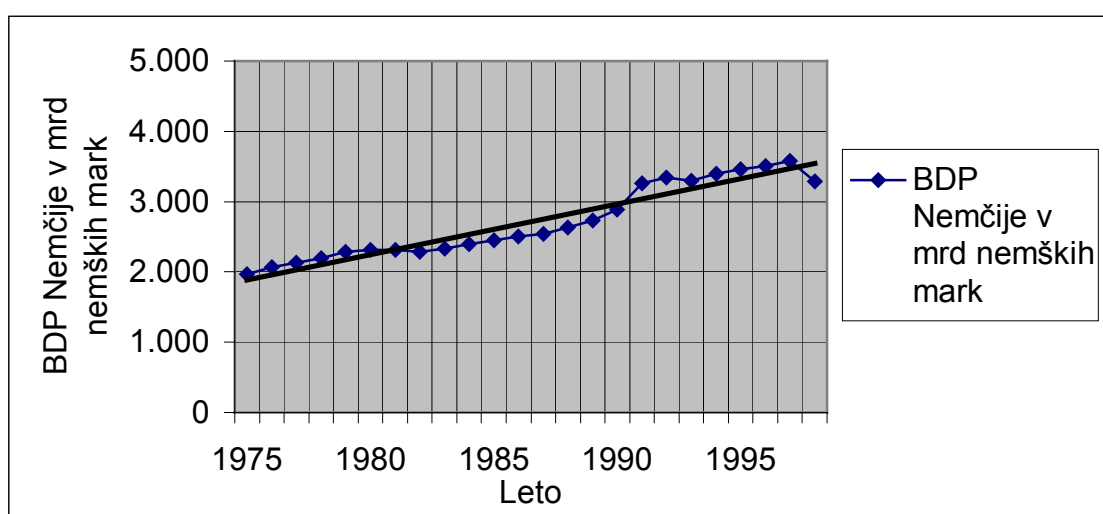
V Nemčiji je bil (med drugim) padec gospodarske rasti v sedemdesetih posledica padca investicij, saj je bila njena stroškovna konkurenčnost precej slaba. Poleg tega so bile nemške institucije precej nefleksibilne. To je v kombinaciji z nizko produktivnostjo in nizkimi investicijami v nemško gospodarstvo povzročilo nezmožnost prilagajanja strukturnim spremembam.

Pomemben del nemške strategije za rast produktivnosti in s tem tudi za gospodarsko rast, je bilo vlaganje v človeški kapital – velik pomen je bil v

izobraževanju. Dolgoročno gledano je bila nezaposlenost nižja kot v drugih državah, ker so delavcem le skrajšali delovni čas, niso pa jih toliko odpuščali. Tudi moč sindikatov v Nemčiji v osemdesetih ni padla tako kot v drugih evropskih državah.

Po združitvi obeh Nemčij se je pojavila neenakost v razvoju. Stroški modernizacije bivše vzhodne Nemčije so bili precej visoki. Kritje teh stroškov ter mnogo drugih razvojnih razlik je povzročilo nemajhen problem. Investicije so precej padle, nezaposlenost se je povečala. Nemčija se je kasneje usmerila k povečevanju učinkovitosti, premalo pa se je posvečala tržnim zakonitostim.

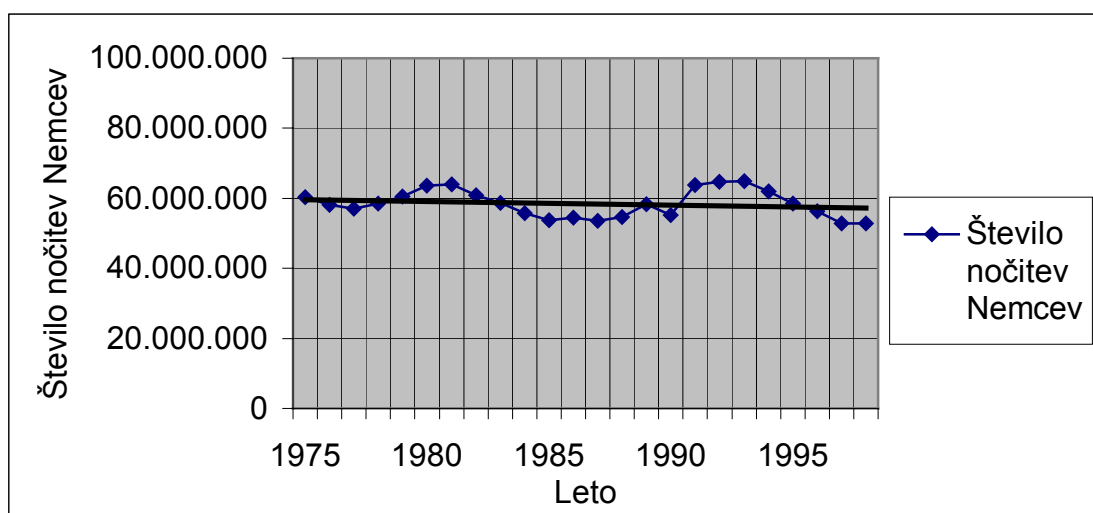
Slika 1: BDP v Nemčiji, v milijardah nemških mark, v stalnih cenah iz leta 1995, v obdobju 1975-1998

Vir: Tabela 10 iz priloge.

Nemški BDP je skozi celotno proučevano obdobje naraščal, edini bolj opazen skok je bil v letu, ko sta se obe Nemčiji združili.

Slika 2: Število nočitev Nemcev v Avstriji v letih 1975-1998

Vir: Tabela 9 iz priloge.

V tabeli vidimo, da število nočitev Nemcev v Avstriji v povprečju letno pade za približno 100.000,00 nočitev. Na sliki vidimo, da je število nočitev v Avstriji od leta 1975 do 1977 rahlo padalo. To je še posledica prve naftne krize iz leta 1973.

Do leta 1980 je število nočitev v Avstriji naraščalo. Vzrok za to bi mogoče lahko iskali v tem, da so imeli ljudje na voljo manj prihrankov in so se zato raje odločali za počitnice v bližnjih državah, kar Avstrija za Nemce je.

V letu 1981 se je rast ustavila (verjetno zaradi druge naftne krize v letu 1979) in sledil je padec, ki je bolj ali manj trajal do leta 1990. Še en možen vzrok so nemški sindikati, ki v osemdestih niso izgubili svoje moči, tako kot v večini drugih evropskih držav. Nezaposlenost se ni tako zelo povečala, ker ni prišlo do večjih odpuščanj ljudi, ampak so le skrajšali delovni čas. Druga stvar je vlaganje v človeški kapital - v izobraževanje, ki je bilo pomemben del nemške strategije v osemdestih. Vsi ti razlogi bi lahko pripeljali do tega, da so si Nemci privoščili več (bolj oddaljene destinacije) in raje odhajali na dopust drugam kot v Avstrijo.

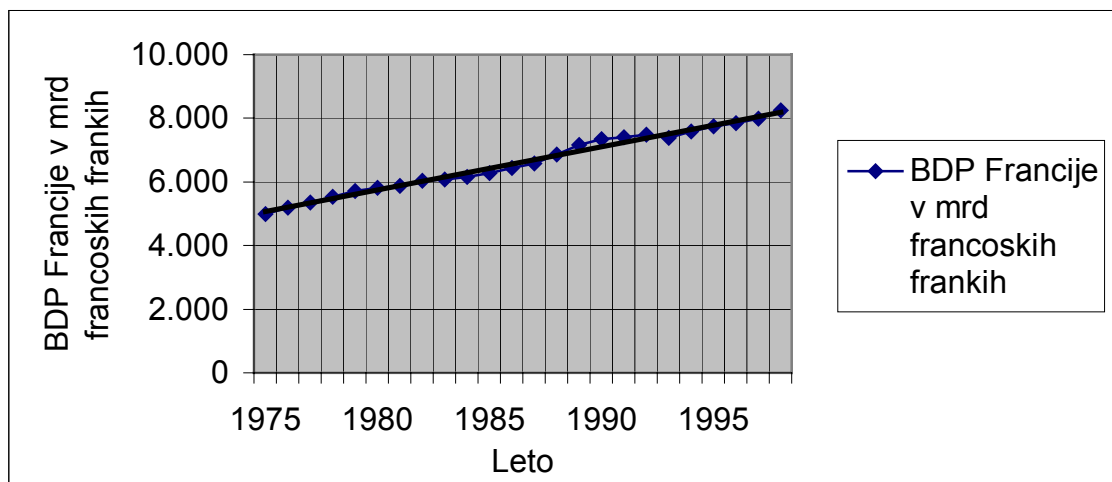
V letu 1991 je prišlo do malo večjega porasta števila nočitev iz Nemčije v Avstriji, to pa verjetno zato, ker so v izračunu zajeti podatki o številu nočitev za obe Nemčiji. Od leta 1993 pa število nočitev v Avstriji stalno pada. Tudi tu bi lahko iskali podobne vzroke kot v osemdestih letih.

4.2. Analiza stopnje rasti števila nočitev Francozov v Avstriji ter stopnje rasti BDP Francije v obdobju 1975-1998

Po prvi naftni krizi se je ekonomska rast bistveno zmanjšala, nezaposlenost je narasla. A visoka nezaposlenost ni bila najpomembnejši problem. Največje probleme je Franciji v proučevanih letih povzročal menjalni tečaj. V osemdestih, ko so se sprostili finančni trgi, je makroekonomsko politiko vodil predvsem cilj močnega francoskega franka, vezanega na nemško marko. Takrat je Francija vstopala v Evropsko unijo (EU) in prav zaradi prevelikih nihanj med tečajem francoskega franka in nemško marko, ni takoj izpolnjevala pogojev za vstop.

Nova politika, katere cilj je bil vstop v Evropsko unijo, je temeljila predvsem na zmanjšanju inflacije, stabilnosti cen in menjalnih tečajev ter na uravnoteženi bilanci.

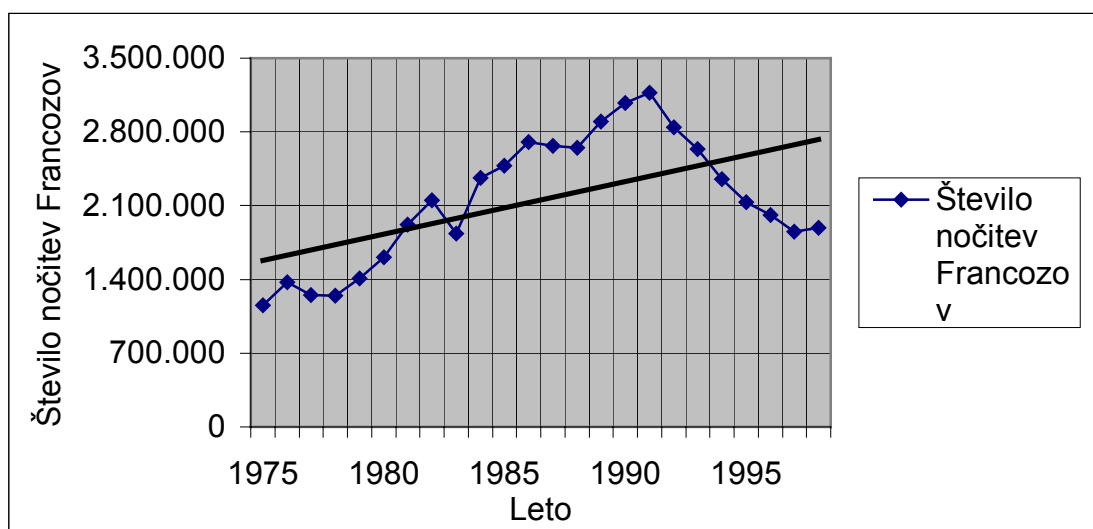
Slika 3: BDP Francije, v milijardah francoskih frankov, v stalnih cenah iz leta 1995, v obdobju 1975-1998

Vir: Tabela 10 iz priloge.

Francoski BDP je v vseh proučevanih letih v povprečju enakomerno naraščal. V primerjavi z ostalimi evropskimi državami naj bi bila rast realnega BDP prav v Franciji najbolj gladka (Crafts et al., 1996, str. 211).

Slika 4: Število nočitev Francozov v Avstriji v letih 1975-1998

Vir: Tabela 9 iz priloge.

Od leta 1975 do 1982 je število nočitev v Avstriji stalno naraščalo, razen majhnega padca med letom 1976 in 1978, kar bi lahko pripisali prvi naftni krizi leta 1973. V tem obdobju je vrednost francoskega franka precej nihala. Francija je imela tudi precej visoko nezaposlenost.

Večji padec števila nočitev v Avstriji je zaznati v letu 1983, ko je le-to padlo skoraj za 15 odstotkov. Lahko, da je to še posledica druge naftne krize, čeprav je od nje preteklo že štiri leta. V začetku osemdestih se je začela nova politika, ki je stremela k močnemu franku, ki je bil vezan na nemško marko. To je izboljšalo

življenjski položaj prebivalcev. Morda je zato število nočitev v Avstriji po letu 1983 konstantno naraščalo do leta 1991, ko se je stanje zopet obrnilo v negativno smer.

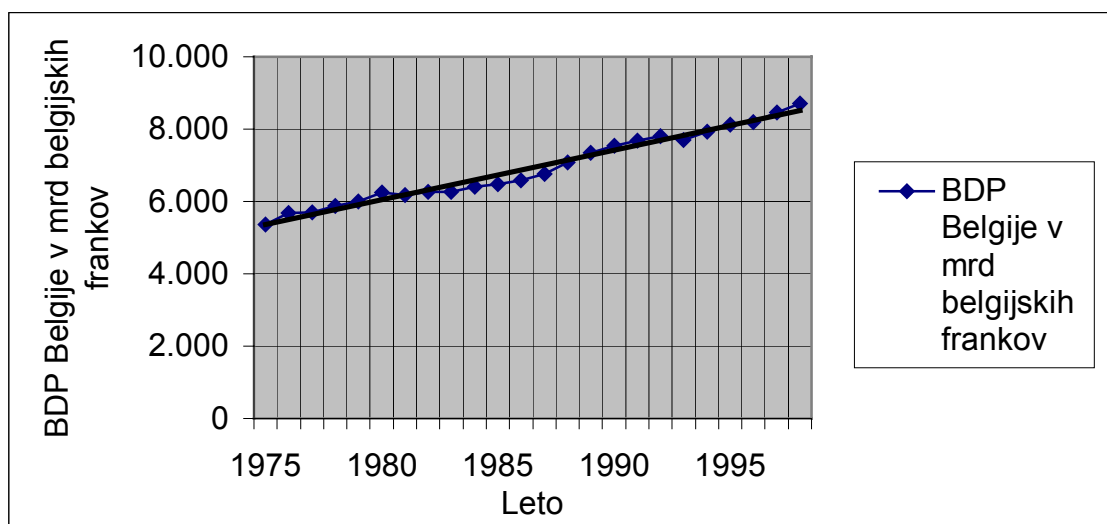
4.3. Analiza stopnje rasti števila nočitev Belgijcev v Avstriji ter stopnje rasti BDP Belgije v obdobju 1975-1998

Belgija je v sedemdesetih doživljala visoko ekonomsko rast, sploh glede na to, da je imela visoko nezaposlenost in zelo slabe javne finance. Naftna kriza je precej vplivala na belgijsko gospodarstvo, saj je pomemben del njene industrije energetske intenziven. To je povzročilo močne spremembe v cenah in stroških, kar je zmanjšalo konkurenčnost belgijskih podjetij v tujini – obseg izvoza je padel. To je imelo precejšnje posledice za relativno majhno državo.

V osemdesetih so se pojavili pritiski na profitabilnost podjetij in na menjalni tečaj (deflacija belgijskega franka), da bi podjetja zopet pridobila na konkurenčnosti. Povečala se je tudi kontrola plač in cen.

Konec osemdesetih in v začetku devetdesetih se je ekonomska rast izboljšala, ampak to predvsem na račun zunanjih elementov. Cene nafte so padle, kar je bilo pozitivno za energetske intenzivno industrijo. Povpraševanje po belgijskih proizvodih je naraslo.

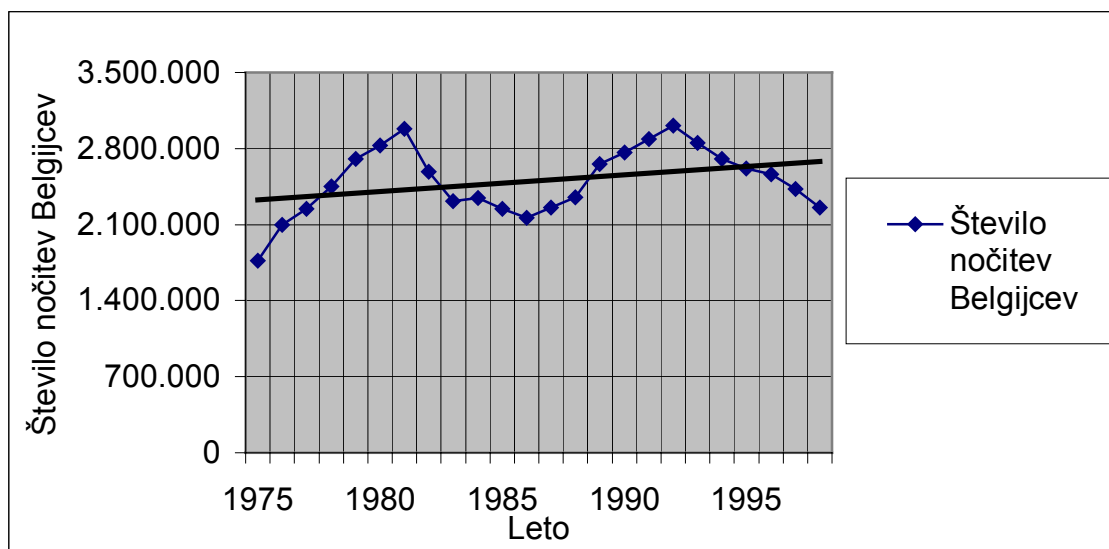
Slika 5: BDP v Belgiji, v milijardah belgijskih frankov, v stalnih cenah iz leta 1995, v obdobju 1975-1998

Vir: Tabela 10 iz priloge.

Gibanje belgijskega BDP je bilo enakomerno pozitivno, brez bistvenih odstopanj od trenda, podobno kot v drugih evropskih državah.

Slika 6: Število nočitev Belgijcev v Avstriji v letih 1975-1998

Vir: Tabela 9 iz priloge.

Kot je videti na zgornji sliki, je Belgija doživela dva ekstrema in to v letu 1981 in 1992. Do leta 1981 opazamo konstantno rast števila nočitev v Avstriji. V tem času je imela Belgija precej visoko nezaposlenost. Vpliv obeh naftnih kriz je bil precejšen, saj je veliko industrije energetsko intenzivne. Ampak Avstrija je bila očitno še vedno turistično zanimiva destinacija (morda zaradi cenovne konkurenčnosti).

Po letu 1981 je prišlo do padca v številu nočitev v Avstriji, kar je trajalo vse do leta 1986. Takrat so se pojavili pritiski na javno politiko. Restriktivna ekonomska politika in devalvacija belgijskega franka sta omilila padec ekonomske rasti.

Po letu 1986 je število nočitev v Avstriji zopet začelo naraščati (do leta 1992). Ekonomska rast se je deloma izboljšala, pojavila se je večja konkurenčnost. Po tem letu pa (kot v ostalih proučevanih državah) opazamo padanje števila nočitev v Avstriji.

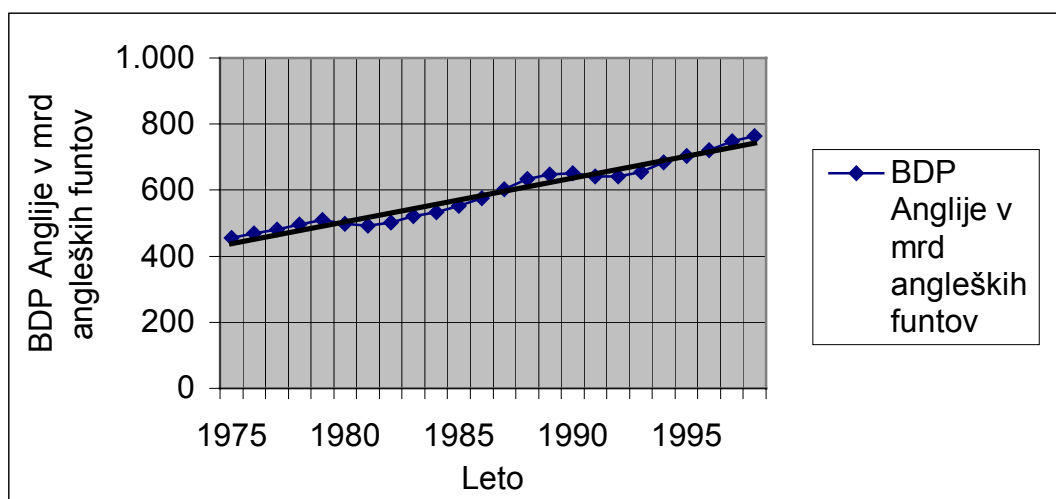
4.4. Analiza stopnje rasti števila nočitev Angležev v Avstriji ter stopnje rasti BDP Anglije v obdobju 1975-1998

Za leta med 1975 in 1979 je bila značilna visoka stopnja inflacije ter precejšnja nezaposlenost. Produktivnost gospodarstva je bila slaba in s tem tudi gospodarska rast. To je bila tudi posledica orientacije na kratkoročno uspešnost, kjer makroekonomska politika ni prišla do izraza.

Ko je prišla na oblast Margareth Thatcher se je stanje spremenilo. Uvedla je precej reform na mikroekonomskem področju (pomemben poudarek je na znižanju osebnih davkov). Inflacija se je zmanjšala, nezaposlenost pa je bila še vedno nadpovprečna. To so sprejeli kot posledico iskanja rešitve za nižjo inflacijo in višjo produktivnost, ampak tudi sindikati niso bili več tako močni kot prej. Posledica teh uporabljenih politik je bil v primerjavi z ostalimi evropskimi državami precejšen porast revnih ljudi.

V devetdesetih so več pozornosti namenili problemom, ki so se pojavili v osemdesetih. Stopnja revščine se je zmanjšala, prav tako zaznamo padajoč trend nezaposlenosti. Inflacija je bila nizka in stabilna, opaziti pa je tudi več poudarka na povečanju produktivnosti.

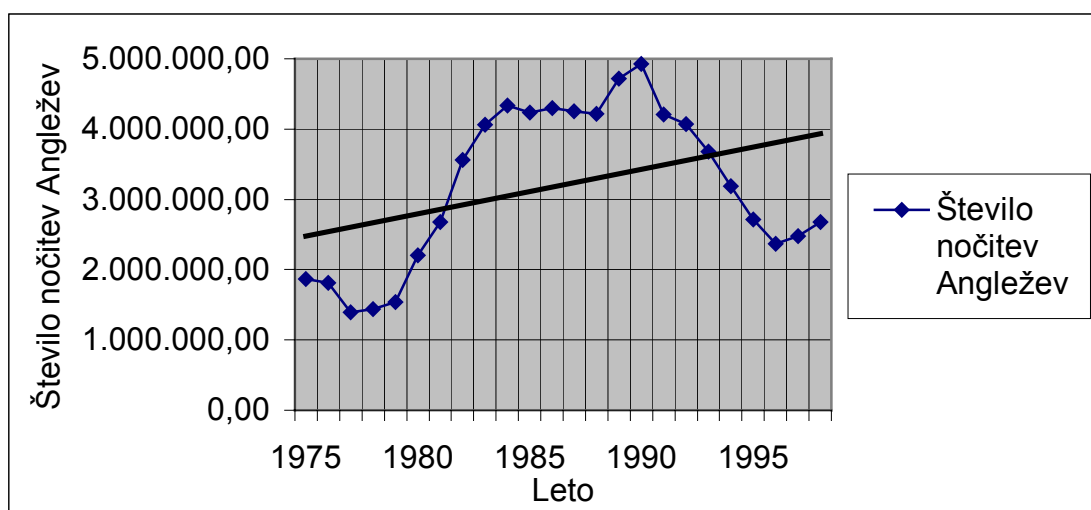
Slika 7: BDP v Veliki Britaniji, v milijardah angleških funtov, v stalnih cenah iz leta 1995, v obdobju 1975-1998

Vir: Tabela 10 iz priloge.

Angleški BDP je naraščal brez večjih nihanj skozi celotno obdobje. Manjši padci so bili lahko posledica menjav na oblasti.

Slika 8: Število nočitev Angležev v Avstriji v letih 1975-1998

Vir: Tabela 9 iz priloge.

Na začetku proučevanega obdobja smo lahko zaznali rahel padec do leta 1977. To bi lahko bila še posledica prve naftne krize. Od leta 1975 so se v Angliji precej povišali davki, inflacija in nezaposlenost sta bili tudi precej visoki. Odstotek revnih ljudi je v teh letih narasel bolj kot v ostalih evropskih državah. Vse to je verjetno vplivalo na odločitve ljudi ali se bodo sploh odpravili na dopust in kam.

Po letu 1978 je število nočitev začelo najprej malo, potem pa strmo naraščati. Na začetku osemdesetih je na oblast prišla Margaret Thatcher, ki je uvedla precej novih reform na gospodarskem področju, predvsem je zmanjšala osebne davke.

Med leti 1984 in 1988 je rast malo stagnirala, ampak se je kmalu zopet okrepila in leta 1990 dosegla vrh. Kakor je bila strma rast, tako je bil strm tudi padec v številu nočitev Anglije po tem letu. Do leta 1996 je število nočitev padlo za skoraj 52 odstotkov. V letih, ki so sledila, je število nočitev zopet začelo naraščati.

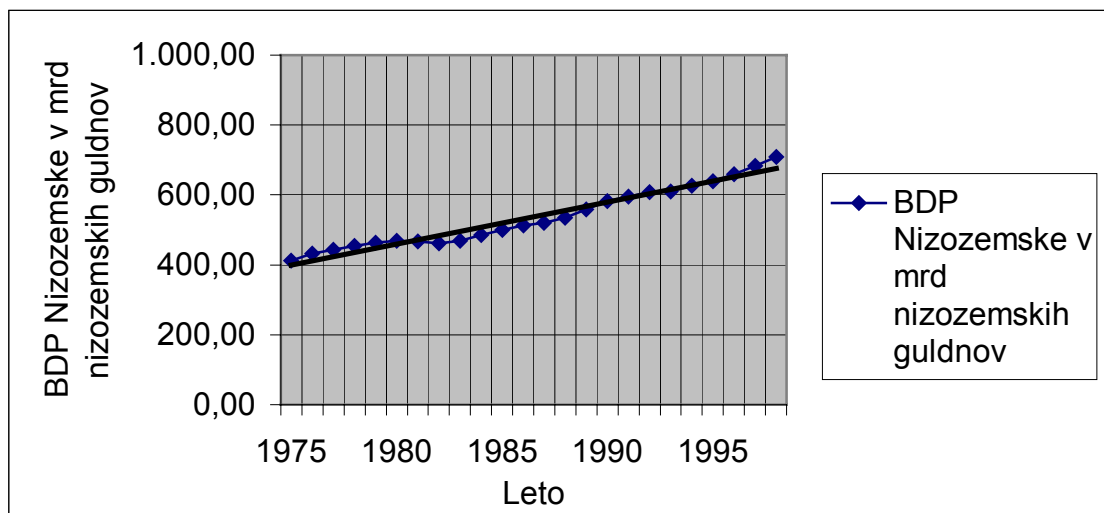
4.5. Analiza stopnje rasti števila nočitev Nizozemcev v Avstriji ter stopnje rasti BDP Nizozemske v obdobju 1975-1998

V sedemdesetih je bila gospodarska rast precej slaba. To je bila predvsem posledica visokih realnih plač, velikega javnega sektorja (ki je povzročil, da je bilo davčno breme na zaposlenih precejšnje) in stagnacije svetovne trgovine. Poleg tega je nezaposlenost rasla, investicije so se manjšale. Prva naftna kriza ni bila tako resna za Nizozemsko, saj ima svoje zaloge zemeljskega plina. Druga naftna kriza in recesija na svetovnih trgih je v začetku osemdesetih let precej prizadela nizozemsko ekonomijo in to tako, da je bila ekonomska rast v letih 1981 in 1982 celo negativna.

V osemdesetih je ekonomska politika postala pozorna na usklajevanje plač - stopnja rasti plač se je znižala in je bila tudi manj kot en odstotek letno. Delež delovne sile se je povečal na račun povečanega števila zaposlenih žensk. Po drugi strani se je število zaposlenih moških zmanjšalo zaradi uvedbe zgodnjega upokojevanja in ugodnih invalidskih pokojnin. Ampak priliv na trg delovne sile je bil večji, zato se je povečala tudi nezaposlenost.

V devetdesetih se je nezaposlenost zmanjšala, čeprav je stopnja zaposlenosti še vedno precej nizka. Tudi stopnja revščine se je znižala. Problem pa je bila inflacija, ki je bila višja, kot je povprečje v Evropski uniji. Za uspešno nizozemsko gospodarstvo v tem obdobju je bila pomembna kombinacija stroge in stabilne makroekonomske politike, ki je vsebovala številne reforme, predvsem anti-inflatorno.

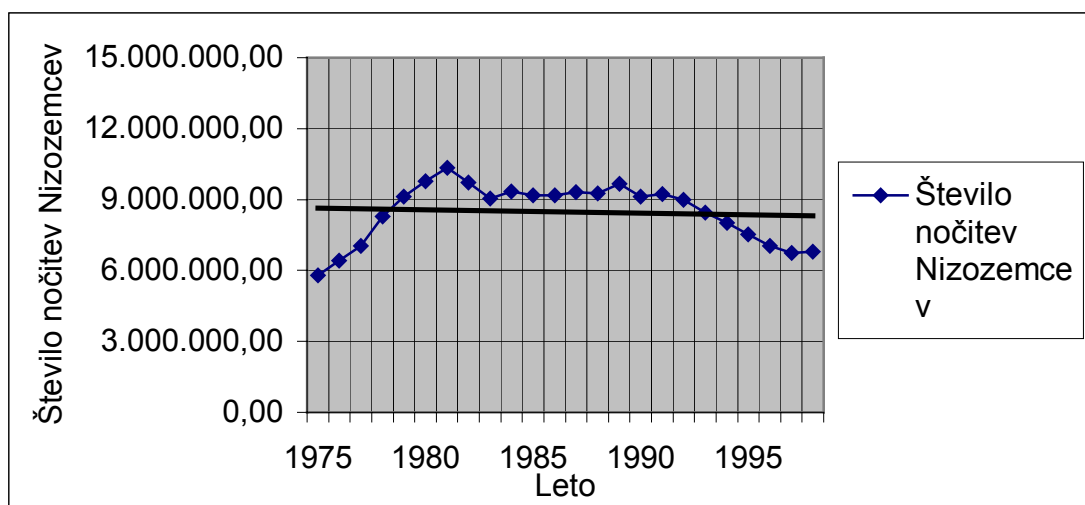
Slika 9: BDP Nizozemske, v milijardah nizozemskih guldnov, v stalnih cenah iz leta 1995, v obdobju 1975-1998

Vir: Tabela 10 iz priloge.

Nizozemski BDP je v letih 1975-1998 konstantno naraščal, rahel padec zaznamo le v letih 1981 in 1982, takrat ko je bila celotna ekonomska rast negativna.

Slika 10: Število nočitev v Avstriji iz Nizozemske v letih 1975-1998

Vir: Tabela 9 iz priloge.

Na splošno lahko rečemo, da je število nočitev v Avstriji naraščalo do leta 1981. Prva naftna kriza verjetno ni tako zelo vplivala na nizozemsko gospodarstvo, ker ima sama zaloge naravnega plina. Avstrija je bila za Nizozemce zanimiva turistična destinacija.

Kasneje beležimo padajoč trend števila nočitev, čeprav je v posameznih letih prišlo do majhnih rasti. Prvi večji padec je opaziti po letu 1981 in je trajal do leta 1983. To je posledica druge naftne krize, ki je v kombinaciji z recesijo v začetku osemdesetih bolj vplivala na nizozemsko gospodarstvo. V letih 1981 in 1982 je celo zabeležila negativno ekonomsko rast.

Potem je bilo število nočitev do leta 1989 približno isto, kasneje pa je začelo število nočitev bolj padati in je do leta 1998 padlo za približno 55 odstotkov.

5. IZBOR SPREMENLJIVK ZA REGRESIJSKO ANALIZO

Kot že sam naslov diplomske naloge pove, predvidevamo, da je dohodek v emitivnih državah pomemben dejavnik, ki vpliva na količino inozemnega turističnega povpraševanja po Avstriji.

Poleg dohodka sem vključila v analizo še tri druge dejavnike, ki bi lahko, glede na izračune, vplivali na turistično povpraševanje včasih tudi bolj kot dohodek – devizni tečaj, navade ter trend.

5.1. Turistično povpraševanje

Turistični promet je prikazan s številom nočitev na prebivalca v vseh oblikah turističnih zmogljivosti. Prebivalstvo bi bil tudi lahko eden izmed dejavnikov vključenih v ekonometrični model, saj bi več prebivalstva lahko pomenilo tudi večje turistično povpraševanje. A pojavi se problem multikolinearnosti, zato se prebivalstvo vključi v model tako, da vse spremenljivke prikažemo kot turistično povpraševanje na prebivalca. Podatke o številu prebivalcev posamezne države sem dobila v publikaciji International Financial Statistics (IFS), podatke o številu nočitev pa od avstrijske turistične zveze (tabela 4).

5.2. Dohodek

Sem štejemo vse vrste dohodka, s katerim se financira turistična poraba – bruto družbeni proizvod, sredstva podjetij, osebni prejemki ipd. Vključujejo vse dohodke, ki ostanejo po zadovoljitvi vseh najnujnejših potreb. Podatke v publikaciji International Financial Statistics, ki so v tekočih cenah, sem na podlagi danih deflatorjev spremenila v bruto družbeni proizvod v stalnih cenah iz leta 1995 (tabela 3).

5.3. Menjalni tečaj

Menjalni tečaj se uporablja v modelih kot komplement pravih stroškom turističnega bivanja ali kot samostojna spremenljivka, ki ponazarja prave stroške turističnega bivanja. To pa zato, ker se potrošnik bolj zaveda, kakšni so menjalni tečaji, kot pa dejanski stroški bivanja. Tako naj bi se na podlagi ugodne spremembe deviznega tečaja turistično povpraševanje povečalo, ne glede na to, ali so se dejanski stroški spremenili ali ne. Poleg tega so cene turistu redko znane vnaprej, zato uporablja menjalni tečaj kot nekakšno merilo (Witt, Witt, 1992, str. 19). Podatki za menjalni tečaj so zajeti iz publikacije International Financial Statistics in so izračunani kot razmerje med avstrijskim šilingom in določeno tujo valuto (tabela 5).

5.4. Trend

Trend kaže spremembe v priljubljenosti neke destinacije v določenem obdobju. V model naj bi se ga vključevalo, če se predvideva, da ima vpliv. Tu ne gre le za spremembe v okusu, temveč je upoštevan tudi vpliv časovno odvisnih učinkov spremenljivk, ki jih v modelu ni (Witt, Witt, 1992, str. 24).

5.5. Neodvisna časovna spremenljivka z odlogom

Ta spremenljivka odraža navade turistov. Dostikrat velja, da če so turistom določene destinacije všeč, jih obiščejo znova. Obstaja tudi manjša negotovost, če se vrnemo v znani, že obiskani kraj, ki je obiskovalcem všeč, kot potovanja v neznane destinacije. Pomembno vlogo imajo tudi ljudje, ki so tam že bili in imajo lastne izkušnje, ki jih lahko delijo z drugimi – tako imenovane informacije »od ust do ust« imajo pogosto več vpliva kot drage oglaševalske akcije.

Drug pomembni faktor je na strani ponudbe. Če kraj nima zadostne turistične ponudbe, je kljub dodatnemu povpraševanju ne more razviti v zelo kratkem času. To zahteva precej finančnih sredstev ter čas. Potem, ko se neka raven turistične ponudbe doseže, se le-ta povečini tudi obdrži, kar pa pogosto ni dovolj, saj je potrebno z namenom ohranjanja konkurenčnih prednosti vsako ponudbo periodično osveževati.

5.6. Slamnate spremenljivke

Take spremenljivke običajno kažejo vpliv enkratnih dogodkov na turistično povpraševanje (Witt, Witt, 1992, str. 23). Ti dogodki močno spremenijo obseg turističnega povpraševanja v določenem obdobju. Tu gre predvsem za psihološki vpliv teh dogodkov. Taki dogodki so na primer razne vojne, politični dogodki v posameznih državah, dogodki na socialnem področju ipd.

5.7. Ostali dejavniki

Dejavnikov, ki bi lahko vplivali na količino turističnega povpraševanja je veliko, ampak bi bilo nesmiselno oziroma skoraj nemogoče vse vključiti v modele. Če smatramo, da ima določen dejavnik precejšen vpliv na odvisno spremenljivko, ga vključimo v model.

6. REGRESIJSKA ANALIZA TURISTIČNEGA POVPRŠEVANJA PO AVSTRIJI

Včasih je mogoče z bivariatno regresijo prikazati vpliv neodvisne spremenljivke na spremembe turističnega povpraševanja. Največkrat pa na odvisno spremenljivko vpliva več neodvisnih spremenljivk hkrati. Takrat govorimo o multipli regresiji. Govorimo o vplivu vsake neodvisne spremenljivke na odvisno pod predpostavko, da se vrednost ostalih neodvisnih spremenljivk ne spreminja (Hrovatin, 1994, str. 48).

V analizi sem uporabila potenčno funkcijo, pri kateri je parameter b že koeficient elastičnosti. Potenčno funkcijo kot oceno zapišemo (Witt, Witt, 1994, str. 521):

$$Y = aX_1^{b_1} X_2^{b_2} \dots X_k^{b_k} e^u$$

Y – odvisna spremenljivka

$X_1 \dots, X_k$ – neodvisne spremenljivke

u – slučajni odklon

a, b_1, \dots, b_k – ocene parametrov

e – osnova naravnega logaritma

Ekonometrični model, na podlagi katerega je narejena analiza je:

$$\ln Y = \ln a + b_1 \ln X_1 + b_2 \ln X_2 + \dots + b_k \ln X_k + u$$

V nalogi pa je uporabljena naslednja oblika:

$$\ln Y_{it}/PREB_{it} = a + b_1 \ln BDP_{it}/PREB_{it} + b_2 \ln EX_{it} \dots + b_3 \ln(Y_{i(t-1)}/PREB_{i(t-1)}) + b_4 t$$

$t = 1, 2, \dots, 24$ ($1 = 1975, 24 = 1998$)

Y_{it} – število nočitev turistov iz države i v Avstriji v letu t

$PREB_{it}$ – število prebivalcev države i v letu t

BDP_{it} – bruto družbeni proizvod države i v letu t v stalnih cenah

EX_{it} – menjalni tečaj med valuto države i in avstrijskim šilingom v letu t

t – trend

$Y_{i(t-1)}$ – število nočitev turistov države i v Avstriji v letu $(t-1)$

$PREB_{i(t-1)}$ – število prebivalcev države i v letu $(t-1)$

Prvi dejavnik kvantificira vpliv dohodka, drugi vpliv deviznega tečaja med Avstrijo in izbrano državo, tretji navade in četrti priljubljenost Avstrije, kot turistične destinacije v očeh gostov iz izbrane države.

6.1. Zanesljivost posameznega regresijskega modela

Pri interpretiranju in preverjanju posameznih regresijskih koeficientov in regresijskih modelov moramo biti pozorni na to, kako dobre ocene smo dobili z izračuni. To lahko preverimo s posameznimi statističnimi merami.

6.1.1. T –test

Pove nam, če so regresijski koeficienti statistično značilno različni od nič, saj na osnovi ocene regresijskega koeficienta, dobljenega na podlagi enega vzorca ne moremo zanesljivo sklepati ali neodvisna spremenljivka dejansko vpliva na odvisno spremenljivko.

Ali so regresijski koeficienti statistično značilno različni od nič, ugotavljamo s preizkušanjem domnev. Za vsak regresijski koeficient določimo ničelno in alternativno domnevo. Ničelno domnevo želimo zavreči, saj nam pove, da je prava vrednost regresijskega koeficienta nič. To pomeni, da ni odvisnosti med neodvisno

in odvisno spremenljivko. V tem primeru so to število nočitev na prebivalca v Avstriji kot odvisna spremenljivka ter dohodek na prebivalca, trend, neodvisna časovna spremenljivka z odlogom na prebivalca ter menjalni tečaj kot neodvisne spremenljivke. Zato ničelno domnevo zavržemo. Alternativna domneva je nasproti tej in nam pove, da so regresijski koeficienti različni od nič. Ničelno domnevo lahko zavrremo, če ugotovimo, da je izračunana vrednost t-testa večja od ustrezne kritične vrednosti t-porazdelitve, ki jo najdemo v tabeli. Zavrremo jo lahko le na podlagi določene verjetnosti α , ki je običajno 0,05 (Hrovatin, 1994, str. 42). Boljši bo torej tisti model, ki ima večje število statistično značilnih regresijskih koeficientov.

6.1.2. F-test

Njena vrednost se uporablja za preizkušanje ničelne domneve, da so vsi regresijski koeficienti enaki nič. Če to drži, ni nikakršne odvisnosti med odvisno in neodvisnimi spremenljivkami. Če je izračunana vrednost F-testa večja od kritične vrednosti dobljene iz tabele, ničelno domnevo zavrremo z določeno stopnjo značilnosti α . V tem primeru je vsaj eden od koeficientov različen od nič (Rogelj, 1999, str. 116).

6.1.3. Multipli determinacijski koeficient

Meri delež variance odvisne spremenljivke, ki je pojasnjena z vsemi neodvisnimi spremenljivkami, vključenimi v model. Vrednost koeficienta je med 0 in 1. Če je determinacijski koeficient 0 pomeni, da ni nikakršne povezave med odvisno in neodvisnimi spremenljivkami. Vrednost 1 pa pove, da je odvisno spremenljivko v celoti možno pojasniti s pomočjo neodvisnih. Višji je koeficient, večja je odvisnost med odvisno in neodvisnimi spremenljivkami (Hrovatin, 1994, str. 60).

6.1.4. Parcialni korelacijski koeficient

Kaže smer in moč povezanosti med odvisno in posamezno neodvisno spremenljivko, pri čemer je izločen vpliv ostalih, v model vključenih spremenljivk (Rogelj, 1998, str. 11). Vrednosti teh koeficientov ležijo med -1 in 1 .

6.1.5. Predznaki parametrov

Vsi izračunani koeficienti naj bi imeli predznake, ki naj bi bili v skladu z ekonomsko teorijo povpraševanja. Predznak za BDP bi moral biti pozitiven, negativen je v primeru, da gre za inferiorne dobrine. Predznak koeficienta za spremembe menjalnega tečaja in časovne spremenljivke z odlogom naj bi bil pozitiven. Koeficient za trend ima lahko oba predznaka, odvisno od tega ali se zanimanje za določeno destinacijo veča ali manjša.

Včasih se napačni predznaki pojavijo zaradi pojava multikolinearnosti ali avtokorelacije. Do tega pride, če katera izmed predpostavk multiple regresijske analize ne drži (Hrovatin, 1994, str. 66).

6.1.6. Multikolinearnost

Pojavi se, ko obstaja močna odvisnost med dvema neodvisnima spremenljivkama. V tem primeru so visoki tudi parcialni korelacijski koeficienti med neodvisnimi spremenljivkami in ocene regresijskih koeficientov s pripadajočimi vrednostmi t-testa za posamezne spremenljivke niso čisto pravilne (Witt, Witt, 1994, str. 525).

6.1.7. Avtokorelacija

O njej govorimo, ko proučujemo odvisnost med členi iste časovne vrste. Če avtokorelacija obstaja, to pomeni, da členi v časovni vrsti niso med seboj neodvisni in da se pojav v času ne spreminja slučajno (Košmelj, 1993, str. 111).

Obstaja nekaj testov za odkrivanje avtokorelacije, najbolj uporabljen pa je tako imenovani Durbin-Watsonov test. Vrednosti DW testa ležijo med 0 in 4. Pri vrednosti 2 lahko predvidevamo, da avtokorelacije ni (Košmelj, 1993, str. 116). V splošnem so dane različne meje, do katerih lahko seže koeficient in kjer lahko trdimo, da avtokorelacije ni. Zelo stroga meja je, če vrednost DW testa pade med 1,93 in 2,07. To predpostavko doseže malo modelov, zato se običajno uporablja meja med 1,5 in 2,5 (Witt, Witt, 1992, str. 32).

6.2. Obdelava in interpretacija podatkov

Ekonometrični model je narejen v programu SPSS for Windows. V model so vključene spremenljivke, ki naj bi najboljše ponazarjale vpliv na turistično povpraševanje izbranih držav po Avstriji. Vse spremenljivke so v model vključene postopoma. Za vključitev določene spremenljivke v model smo uporabili nekaj meril, ki smo jih že prej omenili:

- **t-test:** parametri morajo biti statistično značilno različni od nič pri stopnji tveganja 0,05.
- **determinacijski koeficient:** najboljši je tisti model, ki ima ta koeficient najvišji, saj to govori o močni odvisnosti med odvisno in neodvisnimi spremenljivkami.
- **pravilni predznaki:** če spremenljivke nimajo pravih predznakov, se jih ni vključilo v model.
- **DW test:** vrednosti testa ležijo med 1,6 in 2,4
- **F-test:** z njo želimo dokazati, da vrednost regresijskih koeficientov ni enaka nič. Če tega ne moremo dokazati, potem modela ne sprejmemo.

Pri obdelavi in uporabi podatkov je pomembno, da tudi v primeru, ko parametri niso statistično značilni pri stopnji tveganja 0,05, to še ne pomeni, da jih moramo izločiti iz modela, ker naj ne bi bilo povezave med odvisno in neodvisnimi spremenljivkami. Če obstaja močna teoretična verjetnost, da taka odvisnost je in je prisoten tudi pravi predznak, potem moramo to spremenljivko vključiti v model, ne glede na to, da koeficient ni statistično značilen od 0 (Witt, Witt, 1992, str. 15).

6.3. Razlaga koeficientov

V izračunih sem uporabila potenčno funkcijo, pri kateri lahko izračunane regresijske koeficiente že interpretiramo kot koeficiente elastičnosti ob predpostavki ceteris paribus.

Za spremenljivke BDP-ja, časovne spremenljivke z odlogom ter menjalnega tečaja nam izračunana ocena koeficienta pove, za koliko se spremeni število nočitev na prebivalca, če se BDP oziroma menjalni tečaj spremenita za 1 odstotek.

Za spremenljivke trenda koeficient interpretiramo tako, da ga antilogaritmiramo. Če je dobljena vrednost koeficienta nižja od nič, to pomeni, da se je neodvisna spremenljivka (število nočitev na prebivalca) v povprečju manjšala.

6.3.1. Turistično povpraševanje Nemcev po Avstriji

V tabeli številka štiri je prikazan izbor rezultatov regresijske analize turističnega povpraševanja Nemcev po Avstriji.

Tabela 4: Model turističnega povpraševanja Nemcev po Avstriji

Neodvisna spremenljivka	Regresijski koeficient	Vrednost t-testa
lnBDP/PREB (BDP na prebivalca)	0,47	1,95
$\ln(Y_{i(t-1)}/PREB_{i(t-1)})$ (navade)	0,44	2,45*
trend	0,98	2,75*
lnEX	0,49	0,37
F test	46,66	
DW	1,45	
R ²	0,93	

* pomeni, da je koeficient statistično značilen
Vir: Tabele 5, 6, 9, 10,11 iz priloge.

Vrednost determinacijskega koeficienta je 0,93, kar pomeni, da je mogoče s spremembami neodvisnih spremenljivk pojasniti 93 odstotkov sprememb v številu nočitev Nemcev v Avstriji.

Ker koeficient dohodkovne elastičnosti ni statistično značilno različen od nič, bi lahko obstajala možnost multikolinearnosti, čeprav majhnost parcialnega koeficienta med BDP in turističnem povpraševanjem ne kaže na to.

Statistično značilno različna od nič je le koeficient elastičnosti časovne spremenljivke z odlogom ter regresijski koeficient za trend. Koeficient elastičnosti časovne spremenljivke z odlogom je 0,44. To pomeni, da se ob spremembi navad število nočitev na prebivalca spremeni za manj kot en odstotek. Trend je padajoč in nam pove, da število nočitev na prebivalca v povprečju letno pade za 2 odstotka.

Glede na dane rezultate bi lahko rekli, da na turistično povpraševanje iz Nemčije v Avstrijo zagotovo vplivajo potrošniške navade. Kljub temu pa je trend turističnega povpraševanja padajoč. Vzrokov za to je verjetno več – morda se turisti ob tolikšni ponudbi raje odločajo za počitnice v drugih, bolj oddaljenih in eksotičnih turistističnih destinacijah.

6.3.2. Turistično povpraševanje Francozov po Avstriji

V tabeli številka pet je prikazan izbor rezultatov regresijske analize turističnega povpraševanja Francozov po Avstriji.

Tabela 5: Model turističnega povpraševanja Francozov po Avstriji

Neodvisna spremenljivka	Regresijski koeficient	Vrednost t-testa
lnBDP/PREB (BDP na prebivalca)	1,56	1,23
$\ln(Y_{i(t-1)}/PREB_{i(t-1)})$ (navade)	0,68	3,55*
trend	0,98	-1,90
lnEX	0,62	1,40
F test	37,04	
DW	2,15	
R ²	0,91	

* pomeni, da je koeficient statistično značilen

Vir: Tabele 5, 6, 9, 10,11 iz priloge.

Koeficient elastičnosti za navade je manjši od ena. Turistično povpraševanje glede na navade je neelastično. Ta koeficient je statistično značilno različen od nič. Če se spremenijo navade za en odstotek, se bo število nočitev na prebivalca povečalo za 0,68 odstotkov.

Determinacijski koeficient je visok in znaša 91 odstotkov, kar pomeni, da lahko s spremembami danih spremenljivk pojasnimo 91 odstotkov sprememb v turističnem povpraševanju.

Glede na dane rezultate bi rekli, da so tudi za Francoze pomembne potrošniške navade. Francoski turisti, ki so v Avstriji preživeli prijeten oddih in dopust, se bodo v veliki večini ponovno vrnili na preizkušeno destinacijo.

6.3.3. Turistično povpraševanje Belgijcev po Avstriji

V tabeli številka šest je prikazan izbor rezultatov regresijske analize turističnega povpraševanja Belgijcev po Avstriji.

Tabela 6: Model turističnega povpraševanja Belgijcev po Avstriji

Neodvisna spremenljivka	Regresijski koeficient	Vrednost t-testa
lnBDP/PREB (BDP na prebivalca)	2,55	4,08*
$\ln(Y_{i(t-1)}/PREB_{i(t-1)})$ (navade)	0,69	7,94*
trend	0,99	3,86*
lnEX	-0,07	0,50
F test	24,41	
DW	1,96	
R ²	0,88	

* pomeni, da je koeficient statistično značilen

Vir: Tabele 5, 6, 9, 10,11 iz priloge.

Determinacijski koeficient nam pove, da lahko s spremembami upoštevanih spremenljivk pojasnimo 88 odstotkov sprememb v turističnem povpraševanju.

Koeficient dohodkovne elastičnosti je statistično značilno različen od nič in je 2,55. To pomeni, da če se BDP na prebivalca spremeni za en odstotek, se število nočitev na prebivalca poveča za 2,55 odstotkov. Koeficient neodvisne časovne spremenljivke z odlogom pove, da se turistično povpraševanje spremeni za manj kot 1 odstotek, če se spremenijo navade. Trend je rahlo padajoč, saj se turistično povpraševanje na prebivalca v povprečju letno zmanjša za en odstotek.

Ta model je poleg modela za turistično povpraševanje Nizozemcev po Avstriji, od vseh izračunanih za posamezno državo dosegel najboljši rezultat, saj ima kar tri statistično značilne parametre. V tem modelu dohodkovna elastičnost turističnega povpraševanja kaže na precej močan vpliv dohodka na število nočitev Belgijcev v Avstriji. Morda je za to vzrok razdalja med obema državama in recesija v Belgiji konec sedemdesetih in v začetku osemdesetih let. Takrat je bila nezaposlenost visoka in možno je, da so se Belgijci odpovedali daljšim potovanjem, med drugim tudi v Avstrijo.

6.3.4. Turistično povpraševanje Angležev po Avstriji

V tabeli številka sedem je prikazan izbor rezultatov regresijske analize turističnega povpraševanja Angležev po Avstriji.

Tabela 7: Model povpraševanja Angležev po Avstriji

Neodvisna spremenljivka	Regresijski koeficient	Vrednost t-testa
lnBDP/PREB (BDP na prebivalca)	-0,16	-0,17
$\ln(Y_{i(t-1)}/PREB_{i(t-1)})$ (navade)	1,00	13,34*
trend	1,01	1,27
lnEX	-0,91	-3,06*
F test	54,98	
DW	1,64	
R ²	0,92	

* pomeni, da je koeficient statistično značilen

Vir: Tabele 5, 6, 9, 10,11 iz priloge.

Pri determinacijskem koeficientu za Veliko Britanijo lahko vidimo, da lahko s spremembami izbranih spremenljivk pojasnimo 92 odstotkov sprememb turističnega povpraševanja po Avstriji.

Koeficient neodvisne časovne spremenljivke z odlogom je 1. To kaže na močan vpliv navad na povpraševanje po Avstriji. Koeficient za tečaj je negativen in manjši od 1, kar pomeni, da se ob spremembi tečaja število nočitev zmanjša za 0,90 odstotkov.

Ker je Velika Britanija otok, ima svoje posebnosti, ki jih lahko upoštevamo tudi pri turističnem povpraševanju Angležev po Avstriji. Delna izolacija zaradi »ločenosti« od ostale (celinske) Evrope je razlog, da informacije, ki bi lahko vplivale na turistično povpraševanje po Avstriji, prihajajo z zamikom. Zato so navade zelo pomemben faktor pri odločanju o možnih turističnih destinacijah. Tudi cene oziroma stroški bivanja, ki se kažejo skozi menjalni tečaj, vplivajo na odločitev ali bodo Angleži preživljali počitnice v Avstriji.

6.3.5. Turistično povpraševanje Nizozemcev po Avstriji

V tabeli številka osem je prikazan izbor rezultatov regresijske analize turističnega povpraševanja Nizozemcev po Avstriji.

Tabela 8: Model povpraševanja Nizozemcev po Avstriji

Neodvisna spremenljivka	Regresijski koeficient	Vrednost t-testa
lnBDP/PREB (BDP na prebivalca)	1,76	3,49*
$\ln(Y_{i(t-1)}/PREB_{i(t-1)})$ (navade)	0,88	10,30*
trend	1,00	-4,03*
lnEX (menjalni tečaj)	1,53	1,75
F-test	115,44	
DW	2,33	
R ²	0,96	

* pomeni, da je koeficient statistično značilen

Vir: Tabele 5, 6, 9, 10,11 iz priloge.

Determinacijski koeficient je sorazmerno visok in pove, da lahko s spremembami danih koeficientov pojasnimo 96 odstotkov sprememb v turističnem povpraševanju.

Koeficient dohodkovne elastičnosti je višji od 1 in kaže na to, da če se spremeni BDP na prebivalca za en odstotek, se število nočitev na prebivalca poveča za 1,75 odstotkov. Koeficient spremenljivke s časovnim odlogom je manjši od 1, kar kaže na ne preveč močno povezavo med navadami in številom nočitev na prebivalca. Regresijski koeficient za trend nam pove, da je število nočitev na prebivalca iz Nizozemske čez celotno obdobje v povprečju stabilno – ne narašča oziroma ne pada.

Ta model je (kot sem že omenila), poleg belgijskega, najboljši glede statistično značilnih rezultatov. Dohodek ima velik vpliv na turistično povpraševanje Nizozemcev po Avstriji. Dohodkovna elastičnost turističnega povpraševanja na prebivalca je močno elastična glede na izračune.

6.3.6. Turistično povpraševanje iz petih izbranih držav po Avstriji

V nadaljevanju so zbrani vsi statistično značilni koeficienti elastičnosti petih analiziranih držav in razlaga njihovega vpliva na turistično povpraševanje posamezne države.

Tabela 9: Statistično značilni regresijski koeficienti za posamezno državo

Spremenljivka	Nemčija	Francija	Belgija	Velika Britanija	Nizozemska
BDP/Preb			X		X
Navade	X	X	X	X	X
Trend	X		X		X
Tečaj				X	

Vir: Tabele 5-9.

Nemčija je za Avstrijo najpomembnejša emitivna država, Avstrija pa je za Nemce pomembna turistična destinacija. Kot sem že zgoraj omenila, nemški turisti proporcionalno ne povečujejo svojega povpraševanja po Avstriji glede na spremembe dohodka. Povečajo ga za manj. Verjetno bi lahko rekli, da na to vplivajo njena bližina, isti jezik, podobne pokrajinske značilnosti. To ji omogoča precejšno konkurenčno prednost.

Mogoče so zaradi teh razlogov in cenovne konkurenčnosti nemški turisti, ki hodijo v Avstrijo ljudje nižjih slojev oziroma ljudje z nižjimi prejemki. Največji tekmeč Avstrije v nemškem turističnem povpraševanju je namreč domača nemška ponudba, predvsem cenovno. Značilno za Nemce je, da je njihova poraba za tujška potovanja najbolj odvisna od sprememb v prejemkih, cenah turistične ponudbe, izbrane turistične destinacije in pričakovanj.

Z gotovostjo lahko trdimo, da imajo spremembe v dohodku vpliv na turistično povpraševanje na prebivalca v Belgiji in na Nizozemskem, saj sta v obeh državah koeficienta dohodkovne elastičnosti statistično značilna. Vendar sta v obeh državah krepko nad 1. To pomeni, da je število nočitev na prebivalca Belgije ali Nizozemske v Avstriji zelo elastično in da se precej spremeni, če se spremeni BDP na prebivalca.

Navade imajo glede na dane rezultate precej velik vpliv na število nočitev v Avstriji. Pri vseh državah je ta koeficient statistično značilno različen od nič.

Nemci bistveno ne spreminjajo svojih navad oziroma naj bi bili že po naravi bolj konzervativni, torej se povpraševanje oziroma število nočitev ne bo drastično povečalo ali zmanjšalo, če bo prišlo do manjših sprememb v opazovanih dejavnikih. Pri ostalih državah so spremembe števila nočitev zaradi sprememb v navadah že bolj izrazite. Najbolj pa pri Angležih, kar mogoče lahko pojasnimo z dejstvom, da je Anglija otok in da se tam stvari spreminjajo z zamikom. Zaradi tega imajo drugačne navade in običaje, kot ostali Evropejci. So tudi najbolj oddaljeni od Avstrije, kar je morda tudi razlog, da je ta dejavnik v primerjavi z ostalimi državami najvišji.

Koeficient elastičnosti deviznega tečaja za nobeno državo ni statistično značilno različen od nič, razen v primeru Anglije. Anglija je bolj občutljiva na spremembe cen. Mogoče tudi tukaj lahko govorimo o posebnostih Angležev kot turističnih potrošnikov. Potrošniki povezujejo gibanje menjalnega tečaja z gibanjem dejanskih cen. Ker je Avstrija precej oddaljena od Anglije, je morda edina ali pa ena redkih informacij, ki jih potencialni turist dobi o cenah v Avstriji, prek menjalnega tečaja.

Menim, da spremembe v deviznem tečaju ne vplivajo toliko na spremembo števila nočitev na prebivalca, temveč bolj na porabo v določeni turistični destinaciji. Ljudje se ne bodo toliko odpovedali »zaslužnim« počitnicam, ampak bodo raje manj potrošili.

Trend nam kaže notrajno smer razvoja števila nočitev na prebivalca v Avstriji. Statistično značilna sta bila le koeficienta elastičnosti trenda za Nemčijo, Belgijo in Nizozemsko. Koeficienta elastičnosti za trend sta negativna za Nemčijo in Belgijo, za Nizozemsko pa je pozitiven.

Vendar se pri izračuna regresijskega koeficienta za trend pojavijo težave (tabele 1, 4-8), saj izračunani rezultati v SPSS-u nakazujejo, da je trend negativen na primerih Nemčije in Belgije. Če te rezultate primerjamo s tistimi, izračunanimi na podlagi formule za povprečne letne stopnje rasti opazimo bistvene razlike. Tam naj bi za Belgijo veljale pozitivne letne stopnje rasti števila nočitev na prebivalstvo v Avstriji. Po tem izračunu je tudi statistično značilen samo koeficient za Francijo.

Do takih odmikov je verjetno prišlo, ker so vsi izračunani regresijski koeficienti parcialni. To pomeni, da kažejo povezavo med nepojasnjenimi vplivi in ostalimi spremenljivkami. Če obe, se pravi odvisna in neodvisna spremenljivka naraščata, hkrati pa neodvisna narašča hitreje kot odvisna, je dejanski vpliv časa na odvisno spremenljivko negativen. To pa se pokaže v parcialnem regresijskem koeficientu. Zaradi naštetih razlogov izračunanih koeficientov elastičnosti za trend ne morem upoštevati.

V Nemčiji število nočitev na začetku opazovanega obdobja rahlo narašča do leta 1981, po tem letu rahlo pada do leta 1988. Do leta 1990 pade še za dodatnih 12 odstotkov. Kasneje število nočitev nekaj let stagnira, po letu 1994 zopet rahlo pada. Večjih odstopanj v krivulji števila nočitev na prebivalca ni. Navade in podobnost med državama imajo po mojem mnenju največji vpliv na povpraševanje Nemcev po Avstriji.

V Franciji je število nočitev na prebivalca v Avstriji stalno naraščalo do leta 1990, z zmernim padcem v letu 1983. Po letu 1991 pa turistično povpraševanje pada. Navade imajo vpliv na turistično povpraševanje Francozov po Avstriji, vendar so očitno v posameznih letih prevladali tudi drugi dejavniki, ki so povzročili močnejše negativne spremembe v turističnem povpraševanju, med katerimi gotovo izstopa naftna kriza.

Število nočitev Belgijcev v Avstriji je močno naraščalo do leta 1981, ko je doseglo vrh. Po tem letu je do leta 1986 stalno rahlo padalo, do leta 1992 pa spet raslo. Po letu 1992 se je število nočitev na prebivalca manjšalo. Padec po letu 1981 lahko

razložimo z gospodarsko krizo in visoko nezaposlenostjo, ki je takrat vladala v Belgiji.

Podobno je bilo na Nizozemskem, kjer po letu 1981 zaznavamo stalen negativen trend števila nočitev na prebivalca. Obe državi imata podobni krivulji števila nočitev na prebivalca v Avstriji, z manjšimi odstopanji v posameznih letih. Tudi rezultati regresijske analize so precej podobni. Ti dve državi imata precej skupnih lastnosti, blizu sta tudi geografsko, kar ima posledice tudi v turističnem povpraševanju po Avstriji

V Belgiji in na Nizozemskem je na turistično povpraševanje po Avstriji predvidoma najbolj vplival dohodek. Zaradi slabšega gospodarskega stanja in s tem tudi osebnih prihrankov so Belgijci in Nizozemci raje hodili na počitnice v bližnje destinacije, saj so si lažje privoščili tak dopust, ki je pomenil manjši finančni zalogaj.

V Angliji turistično povpraševanje do leta 1990 konstantno narašča, po tem letu pa se število nočitev prav tako zmanjšuje kot v ostalih proučevanih državah. Tudi za Anglijo predvidevam, da so bile navade eden izmed glavnih faktorjev, ki je vplival na turistično povpraševanje po Avstriji.

Po letu 1990 oziroma 1991 je v vseh državah zaznan očiten negativen trend v številu nočitev na prebivalca v Avstriji. To mogoče lahko razložimo z dejstvom, da postaja jug oziroma mediteranske države vedno bolj popularne in se vedno več ljudi raje odloča za toplejše podnebje, sploh za daljše počitnice ali dopuste. V devetdesetih so se pojavile in precej razširile tudi nove oblike turistične ponudbe, kot na primer »all inclusive« paketi, ki omogočajo za relativno ugodno ceno neko celostno turistično ponudbo, od transferjev, bivanja, hrane, pijače, ogledov in podobno. Zdi se mi, da je taka ponudba precej vplivala na turistično povpraševanje po celi Evropi.

Sicer se je v letu 1991 začela tudi vojna na Balkanu in v Sloveniji. Avstrija je relativno blizu temu področju, vendar se je v Sloveniji (ki je najbližje Avstriji) vojna kmalu končala in neposredne nevarnosti ni bilo. Lahko predvidevamo, da je tudi ta dejavnik delno vplival na turistično povpraševanje po Avstriji.

7. SKLEP

Namen diplomske naloge je bil ugotoviti, kakšna je dohodkovna elastičnost turističnega povpraševanja izbranih držav po Avstriji.

Splošno znan trend je, da ta elastičnost pada in da je v nekaterih državah že pod 1. To pomeni, da postaja turizem dobrina široke potrošnje.

Na podlagi rezultatov, ki sem jih dobila z regresijsko analizo turističnega povpraševanja na prebivalca po Avstriji, pa tega ne morem trditi. Koeficienta dohodkovne elastičnosti za Belgijo in Nizozemsko, ki sta bila edina statistično značilna, sta bila oba precej višja od 1. To pomeni, da gre še vedno za luksuzno dobrino.

Ena možnost je, da ni bil uporabljen najboljši model. Po drugi strani pa je tudi možno, da je turistično povpraševanje po Avstriji za proučevane države lahko nadomestljivo. Če bo dohodek višji, se bodo turisti raje odločali za kakšno drugo destinacijo.

Vendar pa rezultati kažejo, da dohodek ni edini in najpomembnejši faktor v analizi in da lahko z drugimi (npr. navade) pojasnimo precej več sprememb v turističnem povpraševanju. Zaradi sprememb, ki se dogajajo v svetu in zaradi različnih življenjskih navad v primerjavi s preteklostjo, postaja ta potreba po turistični rekreaciji tako močna, da precej presežka našega dohodka namenimo za katerokoli vrsto turizma.

Razumeti pa moramo, da so opravljene izračuni do določene mere subjektivni in da obstaja še precej drugih dejavnikov, ki niso vključeni v analizo, vendar imajo lahko na določeno državo precejšen vpliv. Velika težava je tudi zbiranje oziroma merjenje podatkov, saj je precej takih, ki vplivajo na turistično povpraševanje, pa jih niti ne moremo dobro izmeriti ali zajeti. Poleg tega lahko s podatki, ki jih potrebujemo za izračun istega koeficienta, dobimo popolnoma različne rezultate – če je turistična potrošnja naraščajoča, še ne pomeni, da je naraščajoče tudi število nočitev.

8. LITERATURA

1. Abrahamsberg Milan: Vpliv dohodka na razvoj domačega turizma v Jugoslaviji. Diplomsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1991. 48 str.
2. Cicvarić Ante: Ekonomika turizma. »Zagreb« poduzeće za grafički djelatnost, 1990. 484 str.
3. Crafts Nicholas et al.: Economic Growth in Europe Since 1945. Cambridge: University of Cambridge, 1996. 600 str.
4. Hajdinjak Marjeta: Elastičnost turističnega povpraševanja glede na dohodek. Diplomsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1991. 61 str.
5. Hrovatin Nevenka: Ocenjevanje funkcije povpraševanja. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1994. 86 str.
6. Košmelj Blaženka: Analiza odvisnosti za vzorčne podatke. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1982. 138 str.
7. Levičnik Mira: Razvoj in vloga meddržavnega turizma v izbranih evropskih državah v letih 1974-1992. Diplomsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1995. 55 str.
8. Marolt Roman: Analiza dejavnikov turističnega povpraševanja tujih turistov po Sloveniji. Diplomsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2000. 43 str.
9. Merčun Katarina: Razvoj tujskega turizma v Avstriji in Švici v letih 1964-1984. Diplomsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta Borisa Kidriča, 1986. 58 str.
10. Mezek Maša: Vpliv dohodka na razvoj emitivnega turizma v državah zahodne Evrope od leta 1978 do 1994. Diplomsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1996. 48 str.
11. Mihalič Tanja: Vodnik po ekonomiki turizma. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1998. 147 str.
12. Pavlič Iris: Dohodkovna elastičnost turističnega povpraševanja na primeru držav OECD. Diplomsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2000. 56 str.
13. Planina Janez: Ekonomika turizma. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1997. 298 str.
14. Planina Janez, Mihalič Tanja: Ekonomika turizma. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2002. 281 str.
15. Ristić Sandra: Analiza meddržavnih turističnih tokov v Evropi. Diplomsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1991. 59 str.

16. Rogelj Roman: Vaje iz statistike 2. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1999. 244 str.
17. Rovan Jože, Turk Tomaž: Analiza podatkov s SPSS za Windows. Ljubljana: ekonomska fakulteta, 2001. 262 str.
18. Schulmeister Stephen: Tourism and the Business Cycle econometric Models for the Purpose of Analysis and Forecasting of Short-term Changes in the Demand for Tourism. Vienna: Austrian Institute for Economic Research, 1979. 141 str.
19. Tourism Policy and International Tourism in OECD Member Countries. Paris: The Organisation for Economic Cooperation and Development, letniki 1975-1998.
20. Witt Stephen F., Witt Christine A.: Modeling and Forecasting Demand in Tourism. San Diego: Academic Press, 1992. 195 str.
21. Žvikart Polona: Dohodkovna elastičnost turističnega povpraševanja iz skandinavskih držav. Diplomsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1998. 52 str.

9. VIRI

1. Interni podatki avstrijske turistične zveze. Dunaj, 2001.
2. International Financial Statistics Yearbook. Washington: International Monetary Fund, 1999.

PRILOGE

Tabela 1: Bruto domači proizvod v tekočih cenah izbranih držav v milijardah domačih valut v obdobju 1975-1998.....	1
Tabela 2: Deflatorji za bruto družbeni proizvod za izbrane države v obdobju 1975-1998	2
Tabela 3: Bruto družbeni proizvod v stalnih cenah iz leta 1995 v milijardah nacionalnih valut izbranih držav v obdobju 1975-1998.....	3
Tabela 4: Število nočitev za posamezno državo v Avstriji v obdobju 1975-1998....	4
Tabela 5: Povprečni letni menjalni tečaji izbranih držav v primerjavi z avstrijskim šilingom (100 šilingov za tujo valuto) v obdobju 1975-1998	5
Tabela 6: Vrednosti linearne trenda za število nočitev v posameznih državah v Avstriji v obdobju 1975-1998	6
Tabela 7: Neodvisna spremenljivka z odlogom (navade) v izbranih državah po Avstriji v letih 1975-1998	7
Tabela 8: Število prebivalcev (v milijonih) v izbranih državah v obdobju 1975-1998	8
Tabela 9: Število nočitev na prebivalca v Avstriji iz izbranih držav v obdobju 1975-1998	9
Tabela 10: Bruto družbeni proizvod na prebivalca izbranih držav v obdobju 1975-1998	10
Tabela 11: Neodvisna časovna spremenljivka z odlogom na prebivalca izbranih držav po Avstriji v obdobju 1975-1998	11

Tabela 1: Bruto domači proizvod v tekočih cenah izbranih držav v milijardah domačih valut v obdobju 1975-1998

Leto	Nemčija	Nizozemska	Velika Britanija	Belgija	Francija
1975	1.026,60	220,00	105,85	2.313,00	1.467,90
1976	1.120,50	251,90	125,25	2.633,00	1.700,60
1977	1.195,30	274,90	145,98	2.847,00	1.917,80
1978	1.283,60	297,00	168,53	3.058,00	2.182,60
1979	1.388,40	316,00	198,22	3.265,00	2.481,10
1980	1.470,90	336,70	231,77	3.508,00	2.808,30
1981	1.535,50	352,90	254,93	3.655,00	3.164,80
1982	1.586,90	368,90	279,04	3.957,00	3.626,00
1983	1.667,10	381,00	304,46	4.189,00	4.006,50
1984	1.749,60	400,30	325,85	4.513,00	4.361,90
1985	1.826,10	425,40	357,34	4.892,00	4.700,10
1986	1.927,90	437,70	384,84	5.129,00	5.069,30
1987	1.991,20	440,60	423,38	5.341,00	5.336,60
1988	2.094,20	457,40	471,43	5.715,00	5.735,10
1989	2.223,60	484,70	515,96	6.214,00	6.159,70
1990	2.429,40	516,30	551,12	6.577,00	6.509,50
1991	2.853,60	542,20	575,67	6.896,00	6.776,20
1992	3.075,60	566,10	598,92	7.262,00	6.999,60
1993	3.154,90	579,00	631,00	7.423,00	7.077,10
1994	3.320,30	608,40	669,07	7.786,00	7.389,70
1995	3.459,60	639,70	704,16	8.132,00	7.752,40
1996	3.540,00	661,80	742,09	8.331,00	7.951,40
1997	3.646,30	703,40	800,94	8.727,00	8.224,90
1998	3.754,60	750,60	837,62	9.064,00	8.564,70

Vir: International Financial Statistics Yearbook, 1999.

Tabela 2: Deflatorji za bruto družbeni proizvod za izbrane države v obdobju 1975-1998

Leto	Nemčija	Nizozemska	Velika Britanija	Belgija	Francija
1975	52,10	53,40	23,20	43,10	29,40
1976	54,20	58,20	26,70	46,40	32,70
1977	56,20	62,00	30,40	49,90	35,80
1978	58,50	65,50	34,00	52,10	39,40
1979	60,70	68,20	38,90	54,40	43,40
1980	63,70	71,80	46,50	56,10	48,30
1981	66,40	75,60	51,80	59,20	53,80
1982	69,30	79,90	55,70	63,20	60,10
1983	71,60	81,20	58,50	66,90	65,90
1984	73,10	82,60	61,20	70,40	70,90
1985	74,60	85,10	64,60	75,50	74,90
1986	76,90	85,20	66,80	77,80	78,80
1987	78,40	84,60	70,30	78,90	81,20
1988	79,60	85,60	74,50	80,80	83,50
1989	81,50	86,70	79,80	84,70	86,00
1990	84,20	88,70	84,70	87,30	88,70
1991	87,40	91,10	89,80	89,70	91,60
1992	92,10	93,20	93,40	93,00	93,50
1993	95,60	95,00	96,20	96,50	95,80
1994	97,80	97,20	97,70	98,30	97,30
1995	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
1996	101,00	100,30	102,80	101,60	101,40
1997	102,00	102,90	107,10	103,10	102,90
1998	114,10	105,90	109,80	104,00	103,90

Vir: International Financial Statistics Yearbook, 1999.

Tabela 3: Bruto družbeni proizvod v stalnih cenah iz leta 1995 v milijardah nacionalnih valut izbranih držav v obdobju 1975-1998

Leto	Nemčija	Nizozemska	Velika Britanija	Belgija	Francija
1975	1.970,44	411,99	456,25	5.366,59	4.992,86
1976	2.067,34	432,82	469,10	5.674,57	5.200,61
1977	2.126,87	443,39	480,20	5.705,41	5.356,98
1978	2.194,19	453,44	495,68	5.869,48	5.539,59
1979	2.287,31	463,34	509,56	6.001,84	5.716,82
1980	2.309,11	468,94	498,43	6.253,12	5.814,29
1981	2.312,50	466,80	492,14	6.173,99	5.882,53
1982	2.289,90	461,70	500,97	6.261,08	6.033,28
1983	2.328,35	469,21	520,44	6.261,58	6.079,67
1984	2.393,43	484,62	532,43	6.410,51	6.152,19
1985	2.447,86	499,88	553,16	6.479,47	6.275,17
1986	2.507,02	513,73	576,11	6.592,54	6.433,12
1987	2.539,80	520,80	602,25	6.769,33	6.572,17
1988	2.630,90	534,35	632,79	7.073,02	6.868,38
1989	2.728,34	559,05	646,57	7.336,48	7.162,44
1990	2.885,27	582,07	650,67	7.533,79	7.338,78
1991	3.264,99	595,17	641,06	7.687,85	7.397,60
1992	3.339,41	607,40	641,24	7.808,60	7.486,20
1993	3.300,10	609,47	655,93	7.692,23	7.387,37
1994	3.394,99	625,93	684,82	7.920,65	7.594,76
1995	3.459,60	639,70	704,16	8.132,00	7.752,40
1996	3.504,95	659,82	721,88	8.199,80	7.841,62
1997	3.574,80	683,58	747,84	8.464,60	7.993,10
1998	3.290,62	708,78	762,86	8.715,38	8.243,21

Vir: International Financial Statistics Yearbook, 1999.

Tabela 4: Število nočitev za posamezno državo v Avstriji v obdobju 1975-1998

Leto	Nemčija	Nizozemska	Velika Britanija	Belgija	Francija
1975	60.325.004,00	5.790.273,00	1.870.885,00	1.766.589,00	1.153.999,00
1976	58.144.987,00	6.408.191,00	1.814.658,00	2.099.765,00	1.375.167,00
1977	57.080.287,00	7.033.020,00	1.391.609,00	2.242.047,00	1.252.290,00
1978	58.415.181,00	8.297.331,00	1.439.215,00	2.451.853,00	1.244.510,00
1979	60.454.103,00	9.120.101,00	1.539.042,00	2.702.320,00	1.410.062,00
1980	63.581.266,00	9.767.692,00	2.207.847,00	2.826.427,00	1.609.695,00
1981	64.054.744,00	10.338.060,00	2.681.843,00	2.978.962,00	1.919.737,00
1982	60.916.684,00	9.723.867,00	3.559.289,00	2.585.165,00	2.150.667,00
1983	58.675.675,00	9.047.356,00	4.059.757,00	2.317.479,00	1.835.328,00
1984	55.684.431,00	9.354.457,00	4.338.545,00	2.346.770,00	2.362.341,00
1985	53.792.954,00	9.176.892,00	4.232.906,00	2.244.744,00	2.478.962,00
1986	54.436.991,00	9.175.793,00	4.297.861,00	2.162.880,00	2.702.647,00
1987	53.514.803,00	9.320.245,00	4.249.774,00	2.258.512,00	2.666.491,00
1988	54.586.684,00	9.268.514,00	4.213.101,00	2.348.352,00	2.651.607,00
1989	58.370.607,00	9.658.807,00	4.720.360,00	2.656.856,00	2.897.071,00
1990	55.210.468,00	9.112.348,00	4.931.102,00	2.762.052,00	3.076.393,00
1991	63.755.122,00	9.242.866,00	4.204.954,00	2.889.874,00	3.169.839,00
1992	64.715.088,00	8.998.720,00	4.068.302,00	3.010.297,00	2.845.545,00
1993	64.978.848,00	8.442.757,00	3.680.327,00	2.851.528,00	2.636.429,00
1994	61.992.259,00	8.019.343,00	3.190.385,00	2.704.815,00	2.353.836,00
1995	58.430.082,00	7.516.075,00	2.715.863,00	2.615.162,00	2.133.772,00
1996	56.304.120,00	7.028.861,00	2.369.546,00	2.563.951,00	2.010.795,00
1997	52.834.838,00	6.729.017,00	2.478.043,00	2.427.907,00	1.851.507,00
1998	52.791.543,00	6.787.159,00	2.674.274,00	2.254.403,00	1.890.452,00

Vir: Interni podatki avstrijske turistične zveze, 2001.

Tabela 5: Povprečni letni menjalni tečaji izbranih držav v primerjavi z avstrijskim šilingom (100 šilingov za tujo valuto) v obdobju 1975-1998

Leto	Nemčija (nemška marka)	Nizozemska (nizozemski gulden)	Velika Britanija (angleški funt)	Belgija (belgijski frank)	Francija (francoski frank)
1975	14,13	14,52	2,58	211,17	24,62
1976	14,04	14,74	3,09	215,19	26,77
1977	14,05	14,85	3,47	216,88	29,68
1978	13,83	14,90	3,59	216,86	31,08
1979	13,71	15,01	3,53	219,32	31,83
1980	14,05	15,37	3,32	226,02	32,66
1981	14,19	15,67	3,10	233,12	34,12
1982	14,22	15,65	3,35	267,84	38,53
1983	14,21	15,89	3,67	284,65	42,43
1984	14,22	16,04	3,74	288,79	43,68
1985	14,23	16,05	3,73	286,99	43,43
1986	14,22	16,05	4,46	292,60	45,37
1987	14,22	16,02	4,83	295,29	47,54
1988	14,22	16,01	4,55	297,76	48,24
1989	14,21	16,03	4,61	297,82	48,22
1990	14,21	16,01	4,93	293,91	47,89
1991	14,21	16,01	4,84	292,46	48,32
1992	14,21	16,00	5,15	292,57	48,17
1993	14,21	15,97	5,72	297,43	48,69
1994	14,21	15,93	5,72	292,91	48,61
1995	14,22	15,93	6,28	292,43	49,51
1996	14,21	15,92	6,05	292,45	48,32
1997	14,21	15,99	5,00	293,13	47,83
1998	14,22	16,02	4,88	293,23	47,66

Vir: International Financial Statistics Yearbook, 1999.

Tabela 6: Vrednosti linearnega trenda za število nočitev v posameznih državah v Avstriji v obdobju 1975-1998

Leto	Nemčija	Nizozemska	Velika Britanija	Belgija	Francija
1975	59.633.245,00	8.643.718,93	2.477.554,04	2.325.248,75	1.577.425,77
1976	59.531.248,00	8.628.894,62	2.540.844,59	2.340.693,46	1.627.501,55
1977	59.429.251,00	8.614.070,31	2.604.135,14	2.356.138,17	1.677.577,33
1978	59.327.254,00	8.599.246,00	2.667.425,68	2.371.582,88	1.727.653,10
1979	59.225.258,00	8.584.421,69	2.730.716,23	2.387.027,59	1.777.728,88
1980	59.123.261,00	8.569.597,38	2.794.006,78	2.402.472,30	1.827.804,66
1981	59.021.264,00	8.554.773,08	2.857.297,33	2.417.917,01	1.877.880,44
1982	58.919.267,00	8.539.948,77	2.920.587,87	2.433.361,72	1.927.956,21
1983	58.817.271,00	8.525.124,46	2.983.878,42	2.448.806,43	1.978.031,99
1984	58.715.274,00	8.510.300,15	3.047.168,97	2.464.251,14	2.028.107,77
1985	58.613.277,00	8.495.475,84	3.110.459,51	2.479.695,85	2.078.183,54
1986	58.511.280,00	8.480.651,53	3.173.750,06	2.495.140,56	2.128.259,32
1987	58.409.284,00	8.465.827,22	3.237.040,61	2.510.585,27	2.178.335,10
1988	58.307.287,00	8.451.002,91	3.300.331,15	2.526.029,98	2.228.410,87
1989	58.205.290,00	8.436.178,60	3.363.621,70	2.541.474,69	2.278.486,65
1990	58.103.293,00	8.421.354,29	3.426.912,25	2.556.919,40	2.328.562,43
1991	58.001.297,00	8.406.529,98	3.490.202,79	2.572.364,11	2.378.638,20
1992	57.899.300,00	8.391.705,67	3.553.493,34	2.587.808,82	2.428.713,98
1993	57.797.303,00	8.376.881,37	3.616.783,89	2.603.253,53	2.478.789,76
1994	57.695.306,00	8.362.057,06	3.680.074,44	2.618.698,24	2.528.865,54
1995	57.593.310,00	8.347.232,75	3.743.364,98	2.634.142,96	2.578.941,31
1996	57.491.313,00	8.332.408,44	3.806.655,53	2.649.587,67	2.629.017,09
1997	57.389.316,00	8.317.584,13	3.869.946,08	2.665.032,38	2.679.092,87
1998	57.287.319,00	8.302.759,82	3.933.236,62	2.680.477,09	2.729.168,64

Vir: International Financial Statistics Yearbook, 1999.

Tabela 7: Neodvisna spremenljivka z odlogom (navade) v izbranih državah po Avstriji v letih 1975-1998

Leto	Nemčija	Nizozemska	Velika Britanija	Belgija	Francija
1975	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1976	60.325.004,00	5.790.273,00	1.870.885,00	1.766.589,00	1.153.999,00
1977	58.144.987,00	6.408.191,00	1.814.658,00	2.099.765,00	1.375.167,00
1978	57.080.287,00	7.033.020,00	1.391.609,00	2.242.047,00	1.252.290,00
1979	58.415.181,00	8.297.331,00	1.439.215,00	2.451.853,00	1.244.510,00
1980	60.454.103,00	9.120.101,00	1.539.042,00	2.702.320,00	1.410.062,00
1981	63.581.266,00	9.767.692,00	2.207.847,00	2.826.427,00	1.609.695,00
1982	64.054.744,00	10.338.060,00	2.681.843,00	2.978.962,00	1.919.737,00
1983	60.916.684,00	9.723.867,00	3.559.289,00	2.585.165,00	2.150.667,00
1984	58.675.675,00	9.047.356,00	4.059.757,00	2.317.479,00	1.835.328,00
1985	55.684.431,00	9.354.457,00	4.338.545,00	2.346.770,00	2.362.341,00
1986	53.792.954,00	9.176.892,00	4.232.906,00	2.244.744,00	2.478.962,00
1987	54.436.991,00	9.175.793,00	4.297.861,00	2.162.880,00	2.702.647,00
1988	53.514.803,00	9.320.245,00	4.249.774,00	2.258.512,00	2.666.491,00
1989	54.586.684,00	9.268.514,00	4.213.101,00	2.348.352,00	2.651.607,00
1990	58.370.607,00	9.658.807,00	4.720.360,00	2.656.856,00	2.897.071,00
1991	55.210.468,00	9.112.348,00	4.931.102,00	2.762.052,00	3.076.393,00
1992	63.755.122,00	9.242.866,00	4.204.954,00	2.889.874,00	3.169.839,00
1993	64.715.088,00	8.998.720,00	4.068.302,00	3.010.297,00	2.845.545,00
1994	64.978.848,00	8.442.757,00	3.680.327,00	2.851.528,00	2.636.429,00
1995	61.992.259,00	8.019.343,00	3.190.385,00	2.704.815,00	2.353.836,00
1996	58.430.082,00	7.516.075,00	2.715.863,00	2.615.162,00	2.133.772,00
1997	56.304.120,00	7.028.861,00	2.369.546,00	2.563.951,00	2.010.795,00
1998	52.834.838,00	6.729.017,00	2.478.043,00	2.427.907,00	1.851.507,00

Vir: International Financial Statistics Yearbook, 1999.

Tabela 8: Število prebivalcev (v milijonih) v izbranih državah v obdobju 1975-1998

Leto	Nemčija	Nizozemska	Velika Britanija	Belgija	Francija
1975	61,83	13,65	55,90	9,79	52,79
1976	61,51	13,77	55,89	9,81	52,91
1977	61,40	13,85	55,85	9,82	53,15
1978	61,31	13,94	55,84	9,83	53,38
1979	61,44	14,03	55,88	9,84	53,61
1980	61,54	14,14	56,33	9,85	53,88
1981	61,66	14,25	56,35	9,85	54,18
1982	61,60	14,31	56,31	9,86	54,48
1983	61,38	14,36	56,35	9,86	54,73
1984	61,13	14,42	56,51	9,86	54,95
1985	60,97	14,48	56,68	9,86	55,17
1986	61,01	14,56	56,85	9,86	55,55
1987	61,09	14,66	57,01	9,87	55,82
1988	61,42	14,76	57,16	9,90	55,12
1989	78,68	14,85	57,36	9,94	56,42
1990	79,36	14,95	57,56	9,97	56,73
1991	79,98	15,07	57,81	9,98	57,05
1992	80,57	15,18	58,01	10,05	57,37
1993	81,19	15,29	58,19	10,08	57,65
1994	81,42	15,38	58,39	10,09	57,90
1995	81,66	15,46	58,61	10,14	58,14
1996	81,90	15,53	58,80	10,16	58,37
1997	82,06	15,60	58,20	10,19	58,61
1998	82,02	15,69	59,24	10,21	58,85

Vir: International Financial Statistics Yearbook, 1999.

Tabela 9: Število nočitev na prebivalca v Avstriji iz izbranih držav v obdobju 1975-1998

Leto	Nemčija	Nizozemska	Velika Britanija	Belgija	Francija
1975	0,98	0,42	0,03	0,18	0,02
1976	0,95	0,47	0,03	0,21	0,03
1977	0,93	0,51	0,02	0,23	0,02
1978	0,95	0,60	0,03	0,25	0,02
1979	0,98	0,65	0,03	0,27	0,03
1980	1,03	0,69	0,04	0,29	0,03
1981	1,04	0,73	0,05	0,30	0,04
1982	0,99	0,68	0,06	0,26	0,04
1983	0,96	0,63	0,07	0,24	0,03
1984	0,91	0,65	0,08	0,24	0,04
1985	0,88	0,63	0,07	0,23	0,04
1986	0,89	0,63	0,08	0,22	0,05
1987	0,88	0,64	0,07	0,23	0,05
1988	0,89	0,63	0,07	0,24	0,05
1989	0,74	0,65	0,08	0,27	0,05
1990	0,70	0,61	0,09	0,28	0,05
1991	0,80	0,61	0,07	0,29	0,06
1992	0,80	0,59	0,07	0,30	0,05
1993	0,80	0,55	0,06	0,28	0,05
1994	0,76	0,52	0,05	0,27	0,04
1995	0,72	0,49	0,05	0,26	0,04
1996	0,69	0,45	0,04	0,25	0,03
1997	0,64	0,43	0,04	0,24	0,03
1998	0,64	0,43	0,05	0,22	0,03

Vir: Interni podatki avstrijske turistične zveze, 2001.

Tabela 10: Bruto družbeni proizvod na prebivalca izbranih držav v obdobju 1975-1998

Leto	Nemčija	Nizozemska	Velika Britanija	Belgija	Francija
1975	31.868,70	30.182,05	8.161,90	548.170,51	94.579,60
1976	33.609,87	31.431,94	8.393,29	578.447,40	98.291,66
1977	34.639,55	32.013,51	8.597,98	580.999,07	100.789,90
1978	35.788,42	32.527,63	8.876,73	597.098,86	103.776,58
1979	37.228,43	33.025,17	9.118,88	609.942,91	106.637,20
1980	37.522,02	33.164,18	8.848,40	634.834,46	107.911,76
1981	37.504,05	32.757,82	8.733,68	626.800,66	108.573,79
1982	37.173,68	32.264,30	8.896,63	634.997,56	110.742,99
1983	37.933,40	32.674,92	9.235,93	635.049,13	111.084,71
1984	39.153,18	33.607,82	9.421,95	650.153,28	111.959,71
1985	40.148,52	34.522,27	9.759,31	657.147,08	113.742,38
1986	41.091,99	35.283,82	10.133,82	668.615,11	115.807,77
1987	41.574,66	35.525,50	10.563,89	685.848,86	117.738,58
1988	42.834,66	36.202,29	11.070,54	714.446,44	124.607,82
1989	34.676,46	37.646,75	11.272,08	738.076,63	126.948,63
1990	36.356,77	38.934,74	11.304,26	755.646,09	129.363,34
1991	40.822,56	39.493,71	11.089,05	770.325,49	129.668,68
1992	41.447,36	40.013,40	11.053,99	776.975,34	130.489,86
1993	40.646,69	39.860,93	11.272,13	763.117,86	128.141,71
1994	41.697,25	40.697,39	11.728,39	785.000,11	131.170,27
1995	42.365,91	41.377,75	12.014,33	801.972,39	133.340,21
1996	42.795,49	42.486,83	12.276,83	807.067,24	134.343,28
1997	43.563,29	43.818,99	12.849,54	830.676,89	136.377,75
1998	40.119,75	45.174,12	12.877,44	853.612,60	140.071,62

Vir: International Financial Statistics Yearbook, 1999.

Tabela 11: Neodvisna časovna spremenljivka z odlogom na prebivalca izbranih držav po Avstriji v obdobju 1975-1998

Leto	Nemčija	Nizozemska	Velika Britanija	Belgija	Francija
1975	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1976	0,98	0,42	0,03	0,18	0,02
1977	0,95	0,46	0,03	0,21	0,03
1978	0,93	0,50	0,02	0,23	0,02
1979	0,95	0,59	0,03	0,25	0,02
1980	0,98	0,64	0,03	0,27	0,03
1981	1,03	0,69	0,04	0,29	0,03
1982	1,04	0,72	0,05	0,30	0,04
1983	0,99	0,68	0,06	0,26	0,04
1984	0,96	0,63	0,07	0,24	0,03
1985	0,91	0,65	0,08	0,24	0,04
1986	0,88	0,63	0,07	0,23	0,04
1987	0,89	0,63	0,08	0,22	0,05
1988	0,87	0,63	0,07	0,23	0,05
1989	0,69	0,62	0,07	0,24	0,05
1990	0,74	0,65	0,08	0,27	0,05
1991	0,69	0,60	0,09	0,28	0,05
1992	0,79	0,61	0,07	0,29	0,06
1993	0,80	0,59	0,07	0,30	0,05
1994	0,80	0,55	0,06	0,28	0,05
1995	0,76	0,52	0,05	0,27	0,04
1996	0,71	0,48	0,05	0,26	0,04
1997	0,69	0,45	0,04	0,25	0,03
1998	0,64	0,43	0,04	0,24	0,03

Vir: International Financial Statistics Yearbook, 1999.